بەکورتی 11: دوژمن… دوژمنی ڕاستەقینە هەردەم نادیارە.. ئازاد حەمە

دوژمنە ڕاستەقینەکان، کە سەرسەختەکانن، کەمن، هەشبن نادیارن(نەبینراون)Invisible. دوژمنEnemyسروشتی خۆی هەیە و هەموو دوژمنەکیش بە دوژمن دانانریت. دوژمن دەبێت خەسڵەتەکانی دوژمنایەتی تیابەدیبکرێت و هەڵقوڵاوی ناو دوژمنایەتی بێت. هەروەها دروستکردنی دوژمن کارێکی ژەهراوییە، دزوارە و کاتی دەوێت، بەتایبەت دوژمنە سەرسەختەکان. ئەم جۆرەش لە دوژمن لەکۆڵکردنەوەیان ئاسان نییە و مامەڵەکردنی وزەی تایبەتی دەوێت. هەرچی لە بیرکردنی دوژمنیش، ئەمەش هەر پێویستە، ئەگەرنا چۆن بەردەوامبین(هەبیین، بژیین).
کە باشبووین بەدوژمن دەبیین؟ نەخێر. باشە بەدوژمن و بەبەرامبەرەکان باشنیین. بەئەوەی باشبیین پێویستمان بە دوژمنە. دوژمن ململانێییە، خاڵی وەرچەرخان و بیرکردنەوەیە. پێکدادانەکان حاڵیماندەکەن لە ماهیەتی دوژمنایەتی. ریشەی دوژمنایەتی پێش لەدایکبوونی باشەیە. ئەوە دوژمنە وامانلێدەکات رێز لەخۆمانبگرین. بۆ؟چونکە دوژمن فێری بیرکردنەوەمان دەکات. کە دوژمنمان هەبوو هێدی هێدی قۆناغی گەلی تێدەپەڕێنیین. ئەوە(ئەوە) هانماندەدات لە پێکدادان و ململانێ تێبگەین. ئەگەرنا ئاشتیش بێ مانا دەبیت. کاتێک لە پێکدادانەکانەوە ئەزموونفێردەبین، لەوە حاڵیدەبین باشە لەکوێوە دێت. هەر دوژمنناسیشە هاوکاریماندەکات لە هاورێیەتیش تێبگەین.
لەسەر بناغەی قسەکانی لای سەرەوە دەپرسیین:دوژمن کێیە و دوژمنایەتی چییە؟دوژمن پێویستییە؟لە دوژمن و دوژمنایەتییەوە هیچ فێردەبیین؟دوژمنی ڕاستەقینە هەیە؟چۆن دوژمن بە نادوژمن(دۆست) بگۆڕیین؟کە دوژمن هەبوو ئایندە مەترسی لەسەر نییە؟ بەدوژمن دەتوانیین بژیین؟دوژمنپەرستی ناساغیی نییە؟ کێ مافی ئەوەی هەیە دادوەریی بەسەر خراپیی ئەمەوە بکات: دوژمنەکانمان یان هاوڕێکانمان؟کێمەحکومبووین بەوەی دەبێت دوژمنداربیین، باشترە چ جۆرە دوژمنێکمان هەبێت؟ئەی چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ دوژمن ئەزموونی دەوێت؟
دوژمن کێیە و دوژمنایەتی چییە؟ دوژمن شەڕ دروستدەکات، شەڕیش

بەرهەمـی عەقڵە. عەقڵیش (شەڕ)پلان بۆ ئـاشتی دادەنێت. نەبینیـنـی دوژمـن بەزیـانی بوونمـان(بوونی هـاوڕێی)د□گ□□ت□وە.دوژمن لەنـاو بوونمانـدایە(لەناو هاوڕێیەتیەکانمانـدایە)، لەو شـوێنەدایە، کە ئێمە هەین. کێشەکە ئەوکاتە دەستپێدەکات، کە دوژمن نادیاربوو، کە هەستمانکرد بێ دوژمنیین. وێڕای ئەوە، گۆڕینی دوژمن بۆ نادوژمن، ئیشە دژوارەکەیە. بەس ئەوانەی دوژمنپەرسـتن، کە هەردەم دوژمنیـان پێویستە، لە بەرژەوەندیانە دوژمن وەک دوژمن بهێڵنەوە.کەوا بێت، ئەگەر دروستکردنی دوژمن پێویستیی بێت، بەخێوکردنیشی ئەرکە. تەنها بەو ڕێگایە دوژمن دەتوانێت بمێنێتەوە.

هێشتنەوەی دوژمـن وەک دوژمـن تـا شـوێنێک سـودی هەیە.بەڵـام مشەخۆربـوونیش لەسـەر دوژمنـایـەتی مەترسـیدارە و هەڕەشەشە لەسـەر ئاییندە. چونکە هەبوونی دوژمن هەبوونی ترسێکە مانا بە بوون (ژیان) دەدات. واتە، دوژمن و ژیان یەکتر تەواودەکەن. ئەمە بەو مانایە نایەت،کە تەنها لەپێناو دوژمندا ژیانبژێیین.

لێرەدا وایدر□بینیین، کە نیچە قوتابخانەی سەرەکییە بۆ دوژمنناسی. لەوەوەفێردەبین،کە"ئەوەی لەپێناو شەڕکردن لەگەڵ دوژمنەکەی دەژی، بەرژەوەندی تەواوی لەوەدایە دوژمنەکەی لە ژیانا بمێنێتەوە".لێرە دوژمن هۆکاری مانەوەیە،پاڵنەری ئەوەیە تۆ بۆ(ئەو)بژیت،(ئەو) وەک دوژمـن بهێڵیتەوە. ئەمە ئەوەشمانپێـدەڵێت، کە دوژمـن جـاریوایە پێویستییە تا خۆت کۆبکەیتەوە و خۆت ببینییت.

لە دوژمـن مەترسـیدارتر چییە؟ ئەوەیە، کە تۆ پێتـوا بێت دوژمنـت نییە.دوژمن ئەوکاتە دروستدەبێت، کە لە خەیاڵی ئەوەدا بیت هەموو شتێک باشە، تۆ بێدوژمنیت. چەند ترسناکە واهەستبکەیت بێدوژمنیت!! ئەهریمەنەکانی دەروو بەرمان وامانلێدەکەن لەتەکیانا بجەنگیین. ئەمەوادەکات وەک دوژمن بیانبیین، دواتر بکەوینە شەر لەتەکیانا، لەگەڵ کاتیشدا دەبیینین بووینەتە بەشێک لەوان.کەواتە ترسناکە لە دوژمنە سەرسەختەکانمانەوە فێری هاوڕێیەتی بیین. ئەوان،کە بێباکن بەرامبەر بە هاوڕێیەتی،هاوسـێیەتی، تـاکە شـت، کە لێیـانەوە فێردەبیین، دوژمنایەتییە. لێ سەرسەختترین دوژمنایەتییش، هاوکات دەربازبوون لە چنگ دوژمنایەتی سەرەتایەکی باشە بۆ خراپنەبوون. هیچ نەبێت بەو خۆدەربازکردنە نابینە خراپە مەزنەکە. ئەمڕۆ بێ ئاکارییـەکە لەوەدایە هەموو هەوڵدەدەن ببنە خراپەگەورەکە، دوژمنە نادیارەکە.

بەبێ دوژمـن و دوژمنـایـەتی و ململانێ و دواجـار شەڕ، سیاسـیی politicalبوونی نییە(شمیتSchmitt)، ئەی ئەمەیان چۆن؟ ب□ بۆچوونی شمیت"دوژمنـی سیاسـی پێویسـتی بەوە نییە لە ڕووی ڕەوشتییەوە بەدبێت،لە ڕووی جوانیناسییەوە ناشرین بێت،لەڕووی ئابوورییەوە

زیانبەخش بێت". هەروەها بە پێچەوانەشەوە ڕاستە.واتە دەستی سیاسی پێویست ناکات باش بێت لەڕووی ڕەوشتییەوە،جوانبێت لەڕووی جوانیناسییەوە و سوودبەخشبێت لەڕووی ئابوورییەوە. …. لەوە سەمەرەتر، دوژمن هەمیشە گشتییە(نەك تایبەت)و دوژمنی تایبەت مانایەی نییە".واتە دوژمن کاتێک هەیە،کە دوژمنی سیاسیی بوونی هەیە(شمیت).

دیدی ترسناکی شمیت لەوەوە دەستپێدەکات،کە پەیوەندییەکی ڕەوشتیی لەنێوان دوژمنایەتی و خودی ڕەوشتدا بوونی نییە. چونکە دوژمنایەتی، هاوڕێیەتیش، واتایەکی سیاسییە لە دەرەوەی ڕەوشت.

دوژمن وامانلێدەکات خۆمان نەبینە دوژمنی خۆمان. خۆمان،کە هەمیشە لەهاتووین لە دوژمنایەتیکردنی خۆمان بەوە دوژمنە نادیارە راستەقینەکەمان لەبیردەچێتەوە. بەئەوەی لەوە بکەوین دوژمنی خودی خۆمان بین پەیوەستمان بە دوژمنە. بینینی دوژمنیش وەک دوژمن کارزانی سیاسیی و کرداریی دەوڵەت.

کارل شمیت هەر زوو پێیڕاگەیاندین، کە دوژمن خۆت نیت،ئەویترەکەیە. لەو شوێنەی دوژمنێک هەیە، پەیوەستمان بەوەیە بەدوای ئەویترەکدا بگەڕێین. دوژمن بەرامبەرەکە و هەر وەک بەرامبەریش دەمێنێتەوە. دوژمنی لەم جۆرە بوون دەخاتەمەترسییەوە. هەڕەشەی ئەم بەرامبەرە هەندەی بووناوییە ڕەوشتیی نییە. شمیت گوتەنی، کە نەتزانی کە دوژمنە نازانیت تۆ کێیت.

کەتا گوتنمان لەسەر دوژمن ئەوەیە، کە هەریەکێک لە ئێمە دوژمنێکی نادیار Invisibleی هەیە،دوژمنێک کە نووستوە و هەڵومەرجێک بێداریدەکاتەوە. گەڕان بەدوای دوژمن، یان دۆزینەوەی دوژمن کارئاسانیمان بۆدەکات لە سروشتی هاوڕێیەتیش تێبگەین. بێئاگایمان لەسەر دوژمنە نادیارەکانمان وایلێکردووین پێمانوابێت، بێ دوژمنیین، کە هێشتا دوژمنمان نییە.

گێوجیەکە ئەوکات دەستپێدەکات،کە ئێمەی مرۆڤ خۆمان بە ئاسودە بزانیین، کەگوایە بێدوژمنیین. بێدوژمنی بەدبەختییە نەک شادومانیی. ئەوە دوژمنە فێریخەکەکردنەوە و ئامادەباشیماندەکات.روونتر بدوێیین، دوژمن فێری بیرکردنەوەمان دەکات لە بوونی خۆمان. ئەو دەمە دەبینە دوژمنناس کە توانیمان لەوە حاڵیبیین هەبوونی دوژمن سەرەتایەکە بۆ خۆناسی و داکۆکی لە بوونی خۆت.

ئازاد حەمە
پرۆفیسۆر لە فەلسەفە لە زانکۆی سلێمانی

سایبەرخۆشەویســـــــــــتی..
عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

(سێڵفی: هەموو خەونی جیهان لەنێو مندایە)

پاش تێربوونی ئارەزوو؛ مرۆڤ دیسانەوە بە دوای ئارەزوویەکی تردا دەگەڕێت: ئارەزوویەک کە خۆی نییه تی! ئەو ڕستەیەی (سلاڤۆ ژیژەك) بنەمایەکی فەلسەفی هەیە، لە گفتوگۆکانی (سوکرات)ەوە درێژ دەبێتەوە… ئەو ڕستەیە بەشێوەیەك ئارەزوو پێناسە دەکاتەوە، وەك ئەوەی (سوبێکت) سێبەری ئارەزوو بێت و بەبێ ئارەزوو (سوبێکت) دروست نەبێت؟! لێرەدا (سوبێکت) بوون بە چیرۆکێکە لەنێو زنجیرەیەك چیرۆکی نەپچڕاوەی ئارەزوودا.

ئارەزووی مرۆڤ ئەو شتەیە، کە نیمانە و وێڵی بەدەستهی□نانین… بوون بە چیڕۆکی ئارەزوو ئەوەیە، کە ئەگەرچی (پرسی) خۆشەویستی ئارەزووە؛ بەڵام (کێشە)ی ئارەزووی بێبەشبوونە! پرسیار ئەوەیە: ئایا پرسی سێڵفی کێشەی ئەو ئارەزووەیە، کە نیمانە؟!

ئەوەی کە نیمانە و تامەزۆی بەدەستهی□نانین (جیاوازییە)… جیاوازی و بێبەشبوون لە جەوهەری ئۆنتۆلۆژیدا، ئەو کەموکوڕییەیە (پرسەیە)، کە بنەمایەکی سرووشتی نییە! ئەو بێبەشبوونەی کە تێرنەکراوە، (یان ئەو کێشەیەی کە بۆ هەمیشە دووبارە دەبێتەوە) لە خۆمان ناچێت و لە ئەویدیکە دەچێت: پرسی خۆشەویستی و کێشەی سایبەرخۆشەویستییە! لێرەدا دیاردەی خۆشەویستی وەك جیاوازی واتە بێبەشکردن؛ بێبەشبوون لە خۆدروستکردن هەرگیز دەلالەت لە (ئیگۆی دەروونی تەقلیدی) ناکات، بەو مانای□ ک□ هەرگیز ناتوانین سەیرورەی ژیان فەرامۆش بکەین!!

(ئێلسا گۆدار، 1978) دەڵێت: ئێمە لەناو درامایەکی بەردەوامی ناپاکیماندا پەرەدەسێنین. دەتوانین ئەو ڕستەیە بەمجۆرە بنووسینەوە: ئیگۆی تەقلیدی بەردەوام لە ناو ئیگۆی- دیجیتاڵی ڕاڕادا پەرەدەسێنێت. یان دەشێ وەك تایتڵێکی لاوەکی نیشانی بدەین و بڵێین: ئیگۆ- لە بێبەشبوونی ئەویدیکەی جیاوازدا.

کەواتە هەرگیز ناتوانین جیاوازی نێوان پرسی ئیگۆ و کێشەی ئەویدیکە کەمبکەینەوە، چونکە جەوهەری ئارەزوو ئەویدیکەی جیاوازە؛ بێبەشبوون لەو جیاوازییە درزێکە دەکەوێتە ئیگۆ (بە هەموو ماناکانییەوە) یان ئارەزوو سێبەرێکی بێ ئیگۆیە؛ بۆ پڕکردنەوەی

ئازارەکـــانی ئەو (درزە/ ســـێبەرە) بەردەوام بە دوای کێشەی جیاوازتردا دەگەڕێین، ئەوەی جیاوازترە پرسی ئیگۆ-ی دیجیتاڵییە؛ ئەوەی پرسی ئیگۆ-ی دیجیتاڵییە کێشەی □ا□ییە؟!
بەمجۆرە مەحاڵە بە بێ پەیوەندی خۆشەویستی و سایبەرخۆشەویستی بژین؛ ژیان بەدەست ئەو درزە بە ئازارەوە دەناڵێ… (پرسی خۆشەویستی و کێشەی جیاوازی و ئازار) نکۆڵیکردنە لە (جێگیربوون/ ئیگۆی دەروونی تەقلیدی)… بە دیوەکەی دیکە هەمیشە خۆشەویستی دژ بە دەسەڵات دەکەوێتەوە! بەپێی رامبۆی شاعیر لە قەسیدەی (بەشێك لە دۆزەخ) دەڵێ: وەك دەزانین خۆشەویستی دەبێ لەنوێوە دابهێنرێتەوە.

ئیگۆ

لە سێبەری ئارەزوودا

لە کتێبی (لە ستایشی خۆشەویستی)دا ئالان بادیۆ: دەڵێ خۆشەویستی بەرەو بیرکردنەوەیەکمان دەبات، کە پێیوایە ناتوانین دنیا ئەزموون بکەین؛ تەنها لە دیدی جیاوازەوە نەبێت! بەڵام دیاردەی خۆشەویستی سرووشتی نییە؛ ڕامان نییە، ئەزموون نییە، کتوپڕیی و ساتەوەختییە! خۆشەویستی ئەو ساتەوەختەیە کە ڕوودا و تێیدا (بوون) بە کردە دەکات!! کەواتە خۆشەویستی چالاکی و کردەیە، بینینی دنیایە بە چاوی جیاوازییەوە… مرۆڤایەتی بە کردەی خۆشەویستی نەبێت ڕزگاری نابێت؟!
بەو مانایە ژیان شانۆی خۆشەویستییە؛ ژیان لە پەیوەندی جیاوازی و بەبەشبوون و ئازار هەڵقووڵاوە؛ بەپێی هەر کەسێک بە شێوازی خۆی چالاکی و کردەی خۆشەویستی دادەهێنێتەوە.
پرسی جێگیربوون و بنبەستبوونی (ئیگۆی دەروونی تەقلیدی) مانای بەوانەبوونە بە کێشەی پەیوەندی لەگەڵ ئەویدیکەی جیاواز، بەوانەبوونە بە (بوون بە) چیرۆکە نەپچڕاوەکانی ئارەزوو لە پەیوەندی خۆشەویستی و سایبەرخۆشەویستیدا… کەواتە ئەو کاتەی جیاوازی خۆشەویستی هەیە، ئیگۆ بوونی جێگیر نییە! یان بە مانایەکی دیکە لە پەیوەندی بە ئەویدیکەی جیاوازەوە ئیگۆی نەرگزی وزەکانی خۆی لە دەستدەدات، چونکە (ئیگۆی نەرگزی/ جێگیر) بە ڕامان و ئەزموونەوە بەندە، بەڵام خۆشەویستی کردەیەکی کتوپڕییە، ساتەوەختییە، تەنها لە قۆناغی عاشقبووندا دەبێ بە ڕامان و بیرکردنەوە! دەمەوێ بڵێم کردەی (خۆشەویستی) لە دەرەوەی تێگەیشتنی فیکر و ئەزموون و بیرەوەرییەوەیە، بەڵام کاری (عاشقبوون) بە ئەزموون و ڕامان و بیرەوەرییەوە دەلکێت؟!
هەندێجاران (سێلفی) لەو ئارەزووەی کە نیمانە دەربڕین لە گۆشەگیری دەکات و ڕووبەڕووی بەهای پەیوەندی خۆشەویستیمان دەکاتەوە…
هەندێجاران ئەو سێلفییەی دەیگرین؛ وێنەی ئارەزووی ئەویدیکەی

جیاوازە… هەندێجاران پەیوەستی جیاوازی و بێبەشبوون و ئازارە، بە ئەوەی سێلفی لە نوێیەوە دابهێنینەوە و بەردەوام ڕامانی نوێ بە مرۆڤایەتیبوونمان ببەخشین… دەبێ بڕوامان بە گۆڕانی بەردەوام هەبێت؛ لێرەدا ئیگۆی تەکنەلۆژی لە سێبەری ئەویدیکەی جیاوازدا لەو ڕەخنانە بێبەری نییە، کە ئاراستەی دەکرێت؛ چونکە دەشێ دنیای بەکاربەری تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و سێلفییەکان زیاتر لەوەی (سایبەرخۆشەویستی) بێت، (منەکی نەرگزی) لێبکەوێتەوە، لەبری ئەوەی هایپەرپەیوەندی جیاواز بێ، جێگیربوونی پەیوەندی بەرهەمبهێنێ، لەبری ئەوەی کرانەوە بێ، داخران بێ و هەوڵبدات هەموو ئارەزووە تەکنەلۆژیا نوێیەکان لە سوودی شەیدابوون و جێگیربوون و بنبەستبوون بەکاربەرێت، نەك لە پێناو ئارەزووی ئەویدیکەی جیاواز… پرسیار ئەوەیە، ئایا لە داهێناندا دەرفەتی ئەوە هەیە، هەموو ئەو شتانەی کە لە پرسی ئیگۆی نەرگزی و پەیوەندییە داخراوەکان تێدەپەڕن، تێپەڕێنین؟! مەبەستم هەر تەنها قبووڵنەکردنی ئەنلایك نییە؛ بەڵکوو بەگشتی بەهەڵوەستی و بەئاگایی ئیگۆی نەرگزییە لە دنیای جیاوازییەدا، رەتکردنەوەی کێشەی ئاگایی و پەیوەندییە مرۆییەکان و ژیانە… ئەگەر ئەو پرسیارە پێچەوانە بکەینەوە دەڵێین: ئایا پرسی ئیگۆ-ی دیجیتاڵی □□ا، دەکەوێتە دەرەوەی کێشەی پەیوەندییە کراوەکان و ئاگاییەوە؟!

سێلفی

قەیرانی سوبێکت

پرسی سەلفی- ئیگۆی مەجازی وەك (خود/ پۆڕتریت) لەسەر زەوی هەناسە دەدات؛ کەواتە تەکنەلۆژیا نوێیەکان لە دەرەوەی سوبێکتەوە بەرهەم نەهاتوون؛ بەو مانایەش ئەگەر توانای خراپترینمان هەبێت، توانای باشترکردنیشمان هەیە؛ دەتوانین بناغەی ڕێنیسانسێکی نوێ لەسەر زەوی دابمەزرێنین، کە سێلفی تێیدا (بوون بێ) دیدێکی نوێ بێ، (بوون بێ) پەیوەندی و ئاگاییەکی نوێ و کراوە بێ، کە لە داهاتوودا نەتوانین پشتگوێی بخەین… وەك چۆن ئاماژەی لەدایکبوون و بەرهەمهێنانەوەی ئیگۆیەکی کراوە بێ، کە بەردەوام وەک مانای گۆڕاو بە شۆڕشێکی نوێ تەماشا بکرێت.

هەڵبەتە (بوون بێ) وەك شۆڕشێکی نوێ تەنیا گۆڕانکارییەکی تەکنەلۆژی نییە؛ بەڵکوو گۆڕانکاری بەردەوامی بوونی سوبێکتە، کە بووە تە نێوەندگیرێکی (شاراوە) و (ئاشکرا) نێوەندگیرێکی بەڕەگ و ڕیشە، بەئەزموون و ڕامان و بیرکردنەوە؛ بەیادەوەری لە نمایشدا، سەرسام بە کردەی ساتەوەختی و کتوپڕی و بوون بە زێدەپەیوەندی داهێنان…

لە سەردەمی بەکاربەری و تەکنەلۆژیادا هەزی کەین، بە بەهای خۆ بە خاوەندارێتی و توانای سوبێکت دەپێورێت... پرسی ڕستەی (من بەکاری دەهێنم) کێشەی بوونی من دەسەلمێنێ. یان وەک (هێربێرت مارکۆزە) دەڵێ، تەنانەت بوونیش بووەتە بڕاندێک؛ بووەتە لۆگۆی کۆمپانیایەک... هەندێک لە سێڵفییەکان تەنها وەک ڕیکلامەکان کاردەکەن؛ وەک لۆگۆی یەکجار بەکارهێنراوی کۆمپانیا نەودەوڵەتییەکان، یان جوانکاری مۆدێلەکانی مۆدە...

لە سەردەمی بەکاربەری و تەکنەلۆژیادا جوانی و ڕەوانی زمان دەکەوێتە دواوە! وێنە و ئیمۆجییەکان... شوێنی مانای زمان و ڕەوانبێژی دەگرنەوە؛ ئیتر پێویست ناکات سڵاو بکەم، بەیانی باش، من باشم، بیرت دەکەم، تۆم دەوێت تۆ جوانیت، ئەوە بە تام بوو، چووم بۆ مەلەکردن... ئێستا یەک ئیمۆجی دەتوانێت هەموو ئەوانە بڵێت... زێدەپەیوەندی بووەتە بینراو (ئاشکرا)؛ کاری خەیاڵی (شاراوە) و زارەکی لە کزی داوە، فەرهەنگی ئیمۆجی ڕۆژانە فراوانتر دەبێت.

ئەگەرچی ئیگۆ-ی دیجیتاڵی لەڕێگای گوتاری وێنەکانەوە قسە دەکات، یان میمەکان- پارچە بینراوەکان، کە وەک زمانێکی گشتگیر لە سۆشیال میدیادا کاردەکەن- ڕەنگە لە ماوەیەکی کەمدا ژانرێکی تەواو نوێ بە شێوەیەک قسە بکات، کە ئیگۆی دەروونی تەقلیدی نەتوانیت لێی تێبگات... ئەوە ئیگۆ-ی دیجیتاڵی کراوەیە...

ئەگەرچی لە سەردەمی بەکاربەری و تەکنەلۆژیادا چیتر سوبێکت هەڵگری ئامانج و ناوەڕۆک نییە، بەڵکوو ئەدای کارکردنییەتی لەناو تۆڕە بێ کۆتاکانی کۆمەڵگای مەجازی جیهانیدا، چیتر سوبێکت بە مانا تەقلیدییەکەی دەخۆشم ناکات؟! ئیتر دەتوانم سوبێکت لەخۆم بسڕمەوە، دەستکاری بکەم، بیشارمەوە؟ چاوەکانم؟ لووت؟ ڕەنگی پێستم؟ کامە پارچەی دەمەوێت دروستی بکەمەوە... ئەوە ئیگۆ-ی دیجیتاڵی کراوەیە.

ئەگەرچی لە سەردەمی بەکاربەری و تەکنەلۆژیادا هەستدەکەم سوبێکت پەیوەندی بە ڕاستییەوە نەماوە، بەڵکوو پەیوەندی بە پێشبینیکردنی گومان و سەیرورەوە هەیە: گومان لە ڕەسەنایەتی خودی بوون، متمانەی لەدەستچوو... بوونی سوبێکت کەوتەتە ژێر پرسیاری ئیگۆ-ی دیجیتاڵی کراوەوە... لە هەموو ئەو ئەگەرانەدا بوون بە پرسی ئیگۆ-ی دیجیتاڵی مۆدێرن وەك یاریکەرێکی جوولاو و بزر لە ساتەوەختی هایپەرپەیوەندی و سایبەرخۆشەویستی نابێتەوە...

ئیگۆ-ی دیجیتاڵی کراوە

یاریکەرێکی بزر

دنیای دیجیتاڵی، دنیای وێنە مەجازییەکان وەك سرووشتێکی گەڕاوی بێبکەر دەردەکەوێت، کە پشت بە سایبەر تەکنەلۆژیا دەبەستێ؛ بەو

مانایە دنیای دیجیتاڵ، دنیای چالاکی وێنە مەجازییە ئاشکراکانی خۆی، لە دنیای ڕامانخوازی کلتووری جیا دەکاتەوە، کە زێتر شاراوەیە، زێتر میکانیزمی خەیاڵکردن دەیجولێنێ… بەمجۆرە حەقیقەتی ڕامانی هونەری و پرسی خۆشەویستی و جوانی و چێژ لە کێشەی ئیگۆی دەروونی تەقلیدیی و چالاکییەکانی ئیگۆ-ی دیجیتاڵی کراوەوە؛ ئەوەیە، کە ئیگۆی دەروونی تەقلیدی پەیوەندی بە شۆکی کلتوورییەوە دەکات؛ بەڵام ئیگۆ-ی دیجیتاڵی کراوە پەیوەندی بە شۆکی تەکنەلۆژیاوە هەیە؛ یەکەم ڕامان بەڕێوەی دەبات؛ دووەم خێرایی…
ئەگەر داهێنانی ڕامانی خەیاڵکردی ئەدەبی و هونەری دەلالەت لە چەپێنراو و شاراوەکانی کلتووری بکات و لەوەشەوە شۆکی کلتوری لە ژیانی کۆمەڵایەتییدا دەلالەت لە هاتنی شەمەندەفەر و ئۆتۆمبێل و کەشتیی هەڵمی و هاتنی فرۆکە… بکات! ئەوە شۆکی تەکنەلۆژی لە چالاکی ئیگۆ-ی دیجیتاڵی ئاشکراو و کراوەدا لە خێرایی ژیریی و زیرەکیی دەستکرددا دەردەکەوێت: وەك ئەوەی لە بەکارهێنانی ڕۆژانەدا لەبری دەستەواژەی (خۆشمدەوێیت)ی فەزای ئەدەبی، شوێن بە دەستەواژەی (لایك)ی فەزای تەکنەلۆژی چۆل بکەین! بە ئەوەی بوون بە (داهێنانی خەیاڵکردە) و بوون بە (داهێنانی دەستکردە) هیچ کۆتاییەکی دیاریکراوی هەبێت… وەك ئەوەی شتەکان بە یەکجار و بە هەمیشە فڕێدرابنە (درامای ناپاکیکردن لە زمانی ئەدەبی) و (ناپاکیکردن لە وێنەی سێڵفییەوە)، وەك ئەوەی بکەری دیار و بکەری بزر (دنیای داهێنان) بەڕێوە بەرن… بەڵام ئەگەر لە کاری داهێنانی ئەدەبی و هونەری (شاراوە و خەیاڵکردە) بکەر بوونەکی بەرجەستەی هەبێت، ئەوە لە داهێنانی تەکنەلۆژیای (ئاشکرا و دەستکردە) جگە لە (کردە) هۆکارەکی دیار بە بوونی (بکەر) لە ئارادا نییە… لە گۆڕانکارییە زێدەخێراکانی سەردەمدا دەستنیشانکردنی (کردە) و (کار) ئەو خاڵە سەرەکیەیە، کە (ناپاکی زمان) و (ناپاکی تەکنەلۆژیا)، ناپاکی (بکەری دیاری کار) و (بکەری بزری کردە) روونتر دەکاتەوە! بەگشتی لە بکەری (دیار) ناپاکیکردنی زمانی ئەدەبی لەوەدایە، کە (ڕابردوو) دزە دەکاتە نێو کارەوە، لە بکەری (بزر) ناپاکیکردنی تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی لەوەدایە، کە (داهاتوو) دزە دەکاتە نێو کردەوە؟! کەواتە ئەگەر وێنە مەجازییەکانی سێڵفی گوزارشت لە (داهاتووی پێشبینیکراو) بکەن، ئەوە وێنە مەجازییەکانی ئەدەب و هونەر (یادەوەرییەکانی ڕابردوویان) لەخۆدا هەڵگرتووە!
بەڵام هەمیشە لە کردەی داهێناندا کێشەی (ئارەزوو/ جیاوازی/ ئازار) لەودیوو پرسی پەیوەندییەکانی جوانی و چێژەوە ئاماژە بە هیچ هۆکار و ئامانجەکی دیاریکراو ناکەن! بە مانایەکی دیکە داهێنان لە پەیوەندییە کراوەکانی هایپەرخۆشەویستی و

سایبەرخەشەویستیدا هیچ چێژێك لەپشت یان لەسەرووی جوانییەوە نابینێ؛ بۆیە جوانی لە داهێنانی (کار) و جوانی لە داهێنانی (کردە)دا بەردەوام ناچار بە زۆر بوون و دووجابوونەوە و کۆپیکردنەوە و لاساییکردنەوە بووە؛ وەک: دەقەکان، جەستەکان و ئایدیاکان… بەگشتی لە داهێنانەدا مەرج نییە مەبەست، ئامانج، بەھایی… لە بازنەی هەکارێکی دیاریکراوی ماناداگیر بخوات، دەشێ لە بازنەیەکی بەتاڵ و بێکۆتاییدا بخولێتەوە! یاریکەری (ئاشکرا) و (شاراوە)ی پرۆسەی (کار) و (کردە)ی داهێنان هەمیشە (بوون بە جوانی و چێژ) دەسپێرێت، ئەوەش هیچ نییە، جگە لە بێئامانجی و بێکۆتایی و بێڕیشەیی و بێسنووری (ئارەزوو) و (جیاوازی) و (ئازار)؛ یان داهێنان نەبێت… (فەرناندۆ پێسوا)ی شاعیر لە شیعری (فرۆشگای تووتن) کە (سیما ئاکۆ) لە ئینگلیزییەوە کردوویە بە کوردی دەڵێت:

من هیچ نیم.
هیچیشم لێ سەوز نابێ.
خۆشم نامەوێ هیچم لێ دەرچێ.
بەڵام هەموو خەونی جیهان لەنێو مندایە.

هەولێر 4/6/2025
عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

شیعر و دنیابینی سەلەفییانە.. سەدیق سەعید ڕواندزی

لە کۆمەڵگەی ئێمەدا، زۆرجار بە پێی قۆناغ و سەردەمەکان، کەسانێك لە نێوەندی ئەدەبی و کۆمەڵایەتی و کولتووری دەردەکەون و وەك دژە باوێك دەناسرێن و دەکرێنە فیگەرێکی دیار، بە جیاوازکەوتنەوە و نوێخوازیی و دەرچوون لە ژیانی باوی سەردەم و هەموو نۆڕمە کۆمەڵایەتی و میللییەکان، کەچی دواتر ئەو بە ناو دژە باوانە، بە جۆرێك باو دەکەونەوە، بگرە لە باویش تێ دەپەڕێنن ! لە سەرەتای هەفتاکاندا، شاعیرێکی جیاوازنووس و داهێنەر و دابڕاو لە ڕووی ئەدەبی و شیعر و نۆرمە باوە کۆمەڵایەتییەکانی ژیان و سەردەم دەرکەوت. ئەم شاعیرە بە سەردەمی خۆی، وەك ڕچە شکێنێك سەیر دەکرا،

كە توانیویەتی بە بازنە سوورەکانی ژیان و ئەدەب، بشکێنێت و بپەڕێتەوە جوگرافیا قەدەغە کراوەکان، ئەم شاعیرە، نەك تەنها لە ئاستی ئەزموونی شیعریی، بەڵکو لە ڕووی کەسی و کۆمەڵایەتی و ستایلی ژیانیشەوە تازە و دژ باو بوو. دەڵێن تەنانەت شێوەی جل و بەرگ و قژ تاشینیشی، لە کەسە هاوسەردەمەکانی خۆی نەدەچوو، ئەمە وێرای ئەوەی بە ئەزموونێکی شیعری نوێ، بە چەندین ناونیشانی تازە، کە پێشتر لە ئەزموونی شیعری کوردی نەبوون دەرکەوت. ئەم شاعیرەش، (لەتیف هەڵمەت بوو) کەچی ئەم شاعیرە، لە دوا ساتەکانی ژیان و تەمەنیدا، بای دایەوە لای سۆفیزم، شێخایەتی، خواپەرستی و دەڵێن ئێستا سەری بچێت نوێژی ناچیت! لە بەرانبەر ئەمەدا، ئەمە شاعیرێکمان هەبوو، هەرگیز لافی دژە باوی لە نادا، بە شاعیرێکی دژە ئایین دەناسرا، ئەو بڕوای وابوو، ئەنفال هەر تەنها کردەیەکی سەربازیی ڕژێمی شۆفێنی فاشی بەعس نەبوو، بەڵکو فاکتێکی ئایینی و جیهادیشی هەبوو، بۆیە دەیان شیعر و قەسیدەی لە بارەی ئەنفالەوە نووسی و ڕەخنەی لە ئایین دەگرت و ڕەمزە دینییەکانی لە ڕێگەی شیعرەوە ناشرین دەکرد.

ئەم شاعیرە تا مردیش پاشگەزنەبووەوە لە وپرەنسیپانەی لە سەرەتای ژیان و ئەزموونی شیعرییەوە دەستی پێکردبوو، بۆیە جیاواز لە هەر مرۆڤێکی دیکەی کورد و موسڵمان و هەر شاعیرێك، وەسیەتی کرد لە پارکێك کە شوێنی ژووان و عاشقایەتییە، بنێژرێت. لە کاتێکدا ئەم شاعیرە، بە ڕۆژێکیش لافی دژە باوی، جیاواز کەوتنەوە و نوێگەری لە شیعر و ژیان لێ نەداوە. بێگومان ئەمە دەزانین مرۆڤ بە هۆی کەوتنە نێو تەمەنەوە، یاخود سرووشتی ژیان ئەو دیفاکتۆیە دەسەپێنێت، کە گۆڕانکاریی لە هزر، بیرکردنەوە، ژیانی مرۆڤەکان بێتە ئاراوە، ئەمە تا ئێرە ئاسایە، بەڵام ئەوەی ئاسایی نییە ئەوەیە، شاعیرێك بە ئەزموونێکی نوێ و جیاواز و داهێنەرانە دەست پێ بکات، کەچی بە ئەزموونێکی کۆنخوازانەوە کۆتایی پێ بێنێت! لە سەرەتادا دژە ئایین بێت، کەچی ئەو کاتەی نزیك دەبیتەوە لە مردن، وەك سۆفیگەرێك دەربکەویت. گەر سەرنج لەو شیعرانە بدەین، کە ناوە ناوە (لەتیف هەڵمەت) لە ئێستادا بڵاویان دەکاتەوە، بیرمان بۆ ئەوە دەچێت، کە ئەم شاعیرە، بە ڕۆژێکیش دژە باو نەبێت، یاخود ئەو شیعرانەی لە سەرەتای هەفتاکان نووسیویەتی، زۆر بابەتیتر، هونەریتر و داهێنەرانەترن لەوەی ئێستا دەیاننووسێت. شاعیرانی ئەمە، شیعر بە پیشە تێگەیشتوون، بۆیە بڕوایان وایە تا دوایین چرکەی تەمەن دەبێ شیعر بنووسن، بێ ئەوەی ئەو توانا و داهێنانە شیعرییەیان مابێت. دەشێ شاعیر بە یەك کۆمەڵە شیعر داهێنان بکات و شوناسی خۆی لە ئەزموونی شیعری کوردیدا وەربگرێت و ئیدی ئەو ئەزموونە بە ئەو، لە

دەیان دەقی نا هونەری گرنگترە، وەك ئەوەی هەریەك لە شاعیران (ئەحمەد هەردی) و (حەمەعومەر عوسمان) دوو شاعیر و دوو ئەزموونی دیاری ئەو داهێنانە شیعرییەن، کە چی بە پێچەوانەوە شاعیرانی کورد، وەرای ئەوەی دەنیاشن لەوەی کە شیعر وازی لە هێناون، کەچی ئەوان هێشتا هەر خۆیان بە تەنافی شیعرەوە هەڵواسیوە. شیعرەکانی لەتیف هەڵمەت لە ئێستادا، بەشێکی زۆریان بە داخەوە لە ئاست ناو و شۆرەتی ئەم شاعیرە نین و لە شیعری گەنجێکی دەشکاوی ڕۆمانسی دەچن، کە لە دەرەنجامی عشقێکی هەرزەکاریانەوە شکست دێنێت و ئیدی جار جارە شیعرێك دەنووسێت. لەتیف هەڵمەت، لە شیعرێکی نوێیدا (1) دەڵێت:_

یەك تەزقال عەشقی خودا مەستت بکا

پێویست ناکا بچی بۆ حەج

کەعبە خۆی ڕا دەکات بۆ لات

ئەم شاعیرە، لە سەرەتای هەفتاکانەوە، کەمەڵە شیعرێکی بە ناوی (خوا و شارە بچکۆڵەکەمان) بڵاوکردەوە. بەمەش بۆ یەکەم جار، ئەگەر هەڵە نەبم وشەی (خودا) کە وشەیەکی گەورە و پیرۆزە لای موسڵمانان و بڕواداران، دەکاتە ناونیشانی کتێب. واتا لە ڕووی فەرهەنگییەوە وەك هەر وشەیەکی دیکەی ئاسایی، دەکرێتە بە شێك لە ناونیشان و زمانی شیعری، کە بێگومان بۆ ئەو کات، ڕەنگە ڕیسککردنێکی پێ لە مەترسییانە بێت بۆ شیعر کە شاعیرێك کردبێتی، کەچی دوای شەست ساڵ هەمان ئەو شاعیرە، ڕیکلامی چوونە حەجمان بۆ دەکات و دەیەوێت بمانکاتە خوداپەرستێك ئەو سەری دیار نەبێت ! تەنانەت بە هەموومانەوە واتا ئەقڵێکی بە ئیسلامکردن لە پشت ئەو وێنە شیعرییەوەیە، چونکە کەعبە و حەج، دوو ئایکۆنی ئایینین و پەیوەندیان بە ئیسلامەوە هەیە. واتا بۆ ئەوەی خودا لەمان ڕازی بێت، دەبێ خودا پەرست و سەلەفی و زاهیدێك بین، ئەوسەری دیار نەبێت ! شاعیر لەو شیعرەیدا، ڕووی لە هەمووانە و لە بری هەمووان دەدوێت و دەیەوێت ئەو هەستەیان لادروست بکات کە چۆن کەعبە بێتەلایان. بەڵام ئایا هیچ شاعیرێك ئەو مافەی هەیە بە نێوی هەمووان بدوێت و ئایینداری بکات؟ داوای چوونە حەج و عەمرەی هەمووان بکات؟ وەك ئەوەی هەموو کەسێك وەك ئەو موسڵمان و بڕوادار بێت ! ئەم شاعیرە لەو وێنە شیعرییە سەلەفییەدا، گوتار ئاراستەی هەمووان دەکات، واتا بە گشتی مەبەستی لە هەموو مرۆڤەکانە، کە ئەمەش دیوێکی دیکەی ئەقڵی دینی و سوونەتییە کە دەیەوێت هەموو مرۆڤەکان بە ئیسلامی بکات و ئیسلام وەك ئایینی سەرەکی هەمووان بناسێنێت و بسەپێنێت. با بزانین، لەتیف هەڵمەت، کە ئێستا داوا لە خەڵك دەکات بچنە حەج و کەعبە بپەرستن، لە هەفتاکاندا و شەست ساڵ

لەمەوبەر بیرکردنەوەی چۆن بووە؟ چۆن ڕوانیویەتییە ئایین، خودا، پێغەمبەر و کەعبە و ئیسلام، ئەم شاعیرە لە شیعرێکیدا کە نیو سەدە زیاتر لەمەوبەر نووسیویەتی (2) دەڵێت:_

ئاخ ئەگەر یەك چرکە یەك
تاجی دەسەڵاتی خوایەتیم لە سەر دەکرا
خۆشەویستیم لە هەموو دڵێکدا دەکرد بە خوێن

لە سەردەمی کۆنەپارێزیی و سوونەتگەرایی و ئەقڵی دۆگمای کۆمەڵگەی کوردیدا، لە سەردەمی توندی ئایینگەرایی و دەستگرتن بە بەها پیرۆزە ئایینی و کۆمەڵایەتییە دۆگما و چەقبەستووەکاندا، لەتیف هەڵمەت یاخییانە، بێ ترس و دوودڵی، بانگەشەی ئەوە دەکات تاجی خوایەتی لە سەر بنێن و دەسەڵاتی خودای بە یەك چرکە پێ بدەن، تاکو لە نێو هەموو دڵەکاندا خۆشەویستی لە بری خوێن سەوز بکات. سەرنج بدەن، شەست ساڵ لەمەو بەر بیرکردنەوە، جیهانبینینی، ڕوحی یاخییانە و بێ ترسی ئەم شاعیرە چۆن بووە، دوای ئەو هەموو ساڵە لە بری ئەوەی بەرەو پێش بچێت، بە داخەوە گەڕاوەتەوە دواوە و بانگەشەی چوونە حەجمان بۆ دەکات. بیرمان نەچێت ئەوەی شاعیران بە نەمری دەهێڵێتەوە، هەر تەنها شیعرەکانیان نین، بەڵکو پرەنسیپە ئاکاریی و مرۆییەکانیانە کە لە سەرەتاوە دەیانکەنە ڕێنوێنی ژیانیان. هیچ داهێنانێك لەوەدا نییە جیهانبینی شاعیرێك لەوپەڕی یاخیبوون و بوێرییەوە، بگەڕێتەوە بۆ ئەقڵێکی ئایینی و سوونەتی دواکەوتووانە، کە لە ڕاستیدا گەڕانەوەیە بۆ دواوە. شێرکۆ بێکەس، هەتا ئەو ڕۆژەی کۆچی دوایی کرد، بە شاعیرێکی دژە ئایین ناسرابوو، تەنانەت لە یەك شیعر و بە یەك ڕۆژیش لەو تێگەیشتن و پرەنسیپە هزرییانەی خۆی پاشگەز نەبووەوە. هەر ئەمەش شێرکۆ بە نەمری لە یادەوەری ئێمە دەهێڵێتەوە، سەدان شاعیری دیکەش بە فەرامۆشی و پەراوێزەوە دەسپێرێت، کە تەنانەت نەیانتوانیوە سنووری شارێکی وەك هەولێریش ببڕن! گەر بەراوردی ئەزموونی سەرەتاکانی ئەم شاعیرە، بە شیعرەکانی ئێستای بکەین، هیچ گومانێك نامێنێتەوە لەوەی کە ئەزموونی شیعری ئەم شاعیرە بەرەو دواوە گەڕاوەتەوە، لە بری ئەوەی داهێنان و ئەزموونی دیکەی شیعری تاقیبکاتەوە. لەتیف هەڵمەت، هەر لەو شیعرەی شەست ساڵ لەمەو بەر نووسیویەتی و دەیەوێت دەسەڵاتی خوای هەبێت، داوا دەکات ببێتە پێغەمبەرێکیش، بەڵێ ئەمجارەیان دەڵێت:_

ئای ئەگەر پێغەمبەرێك دەبووم
نە مردووم زیندوو دەکردەوە
نە دەچووم بۆ ئاسمان
زیندانەکانی زەویم دەکرد بە ئاو

ئەم شاعیرە دەیەوێت ببێتە پێغەمبەرێکی جیاواز، کە هاوشێوەی پێغەمبەرەکانی دیکەی خودا، ئیسراو میعراج نەکات و مردووش زیندوو نەکاتەوە، بەڵکو تێدەکۆشێ بۆ ئازادی و سەربەستی کەسەکان لە سەرتاسەری دونیا. پەیامی لەتیف لەو شیعرەیدا، پەیامێکی مرۆیی، سیاسی، ئەخلاقی گەورەیە و سنووری جیهان دەبڕێت و ئاراستەی هەموو زیندانییەکانی دنیا دەکرێت. گوتارەکە، هیچ ئایدۆلۆژیایەکی سوونەتی و ئایینی نییە و بگرە سنوورە سوورەکانیشی بەزیوە، چونکە داوا دەکات تاجی خوایەتی لە سەر بنێن، بۆ ئەوەی سە لەو هەموو لەکەوتە ئایینی و نەریتی و داخراو و دواکەوتووانە بکاتەوە، کە بە هۆی شیعرێکی لەو شێوەیە دێننە ئاراوە. کەچی ئەم شاعیرە، دوای چە ساڵ زیاتر، باسی ئەوە دەکات خوامان خۆشبووێت و کەعبە بێتە لامان، واتا بانگەشەی بۆ ئیسلامیکردنی کۆمەڵگەی کوردی دەکات و بوارێك بۆ ئایین و ئایدیای جیاواز ناهێڵێتەوە. شتێك کە بۆ من هەمیشە جێی سەرنجە لای شاعیرانی کورد، ئەوەیە، کە بە تەمەن دادەچن، دەگۆڕێنەوە لای خوا و دەست بە خوا پەرستی دەکەن، وەك ئەوەی پێشتر خوا نەبوو بێت! مەگەر ئەو کەعبە و خوایەی لەتیف هەڵمەت ئێستا باسیان دەکات، هەمان ئەو کەعبە و خوایە نین کە ئالنگاری کردوون؟ شاعیری کورد لە بری ئەوەی کە توانای شیعری نەما سەرقاڵی نووسینەوەی بیرەوەرییەکانی بێت، بە داخەوە دێت ئەو ئەزموونە جوان و داهێنەرە شیعرییەی پێشتر هەیبووە، بە شیعری کرچ و کاڵ و لاواز ناشیرینی دەکات، یان لە بەردەوامی نەبوونی جیهانبینینی تازەی شیعریی، دەکەوێتە خولانەوە بەدەوری وشە. جەمال غەمبار، لە شیعرێکیدا کە لە دوایین کۆمەڵە شیعریدا، هەیە، بە هەمان شێوەی لەتیف هەڵمەت، دەبێتە هەڵگەی ئەقڵێکی سەلەفی و دوای ئەزموونێکی درێژ لە نووسینی دەیان شیعری جوان و ناوازە، بە داخەوە دێت، هاوشێوەی لەتیف هەڵمەت، بانگەشەی ئەوە دەکات، کە دەبێ بچینە مەککە، بۆیە دەڵێت:_

هەتا ساڵی ڕابردووش

من وام دەزانی تۆش جارێ لە جاران..

زیارەتی مەککەت کردووە

ئیتر لەوە بوویت بە شاعیر (4)

غەمبار لێرەدا، بە شاعیربوون، وەك سرووشێکی زۆر پەنهان، شاراوە، نادیارو جوان، دەبەستێتەوە بە ڕوکنەکانی ئیسلام و بڕوای وایە ئەوەی نەچێتە حەج نابێتە شاعیر! یان بە قەولی ئەو ئەوەی ڕۆژێك لە ڕۆژان، ڕێیەکی کەوتبێتە مەککە، ئەوا بووە بە شاعیر! بێگومان دەبێ بزانین شیعر، سنوورێکی نییە بۆ تەماکردن، وێناکردن و جیهانبینینی شیعرییانە لای شاعیر، بەو مانایەی جەوهەری شیعر، لادانی زمانە و بە

شیعرکردنی شتەکان، بەشێکە لە کردەی شیعریی و دنیابینی شیعرییانەی شاعیر، بەڵام کاتێ ئایکۆنێك لە شیعردا هەندێ زەق دەکرێتەوە، ئەوا دەبێ ماناکانی ئەو ئایکۆنە لە زمان و دەربڕیندا دەربخرێن. لەو سەنگەیشەوە مەککە، ئایکۆنێکی ئیسلامییە و تایبەتە بە موسڵمانان، کەعبەی پیرۆزی موسڵمانانی لێیە، حەجکردنیش، یەکێکە لەو فەریزانەی خودا بۆ سەر موسڵماناندان ئەرکداری کردووە، بەمەش مەککە، دەبێتە ئایکۆنێکی ئیسلامی دیار، کە هەمان بە بیروباوەڕێکی ئایینی دیاریکراو دەکات کە ئیسلامە، بەمەش تەنها ئەوانەی موسڵمانن، بۆیان هەیە و خودا ئەرکداری کردووە بۆ سەریان کە هەر دەبێ بچنە حەج و پەیوەندییان بە حەجەوە هەبێت. کەچی غەمبار، بە ئەوەی ئەو جیاوازییە ئایینی، مرۆیی، شوناسە نەتەوەیی و کەسیانەی لە بەر چاو بێت، بە زمانێکی گشتی و گە دەدوێت و بانگەشەی ئەوە دەکات، کە هەر کەسێك جارێك لە جاران ڕێی بکەوێتە مەککە، ئەوا دەبێ بە شاعیر. واتا ناڕاستەوخۆ بانگەشە بۆ ئەو گوتارە ئیسلامی و سەلەفییە دەکات کە لە ئیسلامدا هەوڵی یەك ڕەنگردنی هەموومانی تێدا دەردەت. ئەم شاعیرە، شاعیربوون بە بەرهەمی خوێندنەوە، سرووش و دنیابینی شیعرییانە، ئیلهام و هەست و بەرکەوتنی شیعرییانە نابینێت، بەڵکو بە بەرهەمی چوونە حەجی دەبینێت ! بەپێیە لە ڕوانگەی ئەو، ئەوەی دەیەوێت ببێتە شاعیر، پێویست ناکا هیچ کام لەمانە بکات، بەڵکو هەر سەرێك بۆ مەککەدا بکات، ئیدی دەبێتە شاعیر و شیعری وەك باران بە سەر دەبارێت. بێگومان مرۆڤی موسڵمان، مرۆڤێکە پابەند بە بنەما ئایینییەکان، ئەو ناتوانێت لەو هزرە ئایینییە دەرچێت، کە وەك بیرو باوەڕ هەڵگریەتی و دەیکاتە نەخشە ڕێگەیەك بۆ ژیانی خۆی، بەڵێ هەمیشە دژو ناکۆك دەکەوێتەوە لەگەڵ ئەو نەزم و کردارانەی لەگەڵ ئایین نایەنەوە، بگرە دژیشیان دەوەستێتەوە. بە بڕوابوون بەو بنەما ئایینییانە، مرۆڤی موسڵمان، نابێتە موسڵمانێکی ڕاستەقینە و بەوادارێکی تەواو، بەڵێ نەك دەبێت بڕوای بەو بنەمایانە هەبێت، بەڵکو دەبێ بە پیرۆزیشیان بزانێت و بەرگریان لە بکات و بیانپارێزێت. تاکو بە هزر و کردەوە، پابەندیەتی خۆی بە ئەو ئەقڵە ئایینگەرایە دەربخات. غەمباری شاعیر، دوای ئەوەی دەیەوێت هەموومان بنێرێتە مەککە بۆ ئەوەی ببینە شاعیر، ئەمجارەیان وەك موسڵمانێك ئەو مرۆڤانەشی کە وەك ئەو بیر ناکەنەوە، ڕەت دەکاتەوە و بە توانج و گاڵتە پێکردنەوە باسیان دەکات، بەڵێ ئەمجارەیان دەڵێت:_

جوانترین شیعر لە سەر خۆشیدا نەبێ نانووسرێ

درێژەکی چەند گەورە بوو..

خەیاڵێکی چەند پووچ بوو (5)

ھەڵبەتە مرۆڤی مەست، وەك ئەوەی ئەوەی لە نێو ئەمەدا وێنا دەکرێ، مرۆڤەکە لە دەرەوەی ئەو پیرۆزییە ئاینییانەی کە موسڵمانان ھەیەتیان. مەی خواردنەوە بە دەقی قورئان، حەرامکراوە و مەیخۆر لە تەواوینی کۆمەڵگەی ئەمەدا کە موسڵمانین، کەسێکی ناقۆڵا، ناشیرین و بێزراو و ڕەت کەرەوەیە و ھەمیشە سەرخۆشەکان، بە بەڕەلا و بێ ژیان و ناو وناسنامە دەبینن و فڕێیان دەدەینە دەرەوەی بازنە کۆمەڵایەتییەکە و بگرە خۆزانەکەشی لە خۆی ناگرن. ئیدی کەسەکیش، بانگەشەی چوونە مەککە بە ھەمووان بکات، چۆن دەبێت مەیخۆرەکانی بەلاوە جوان بن؟! یان حاڵەتی سەرخۆشی بە ئاسایی وەربگرێت؟! لەو سۆنگەیشەوە ئەم شاعیرە، دوای ئەوەی وەك نەردەیەکی ئەو کەمپانیایانەی خەڵکی دەنێرنە حەج و عەمرە دەردەکەوێت، ئیدی ئەمجارەیان گاڵتە بەو شیعرانە کە لە سەروبەندی مەستییەتی مرۆڤەکان کە جوانترین، پاکترین، بێ زیانترین ساتن دەکات و ئەو شیعرانەی لە مەستیدا نووسراون، بە دڕییەکی گەورە و پووچ ناو دەبات. ئەم ئەقڵە سەلەفی و ئاینییە بۆ ئێستا کار ناکات، بە ژیانی دنیا ناژیت، نایەوێت جوانییەکانی ئێستای ژیانی ھەبێت و ببینێت، بەڵکو بە ژیانی قیامەت، ڕۆژی حەشر و ئاخیرەت دەژیت و توێشوو کە دەکاتە وە، لەو سەنگەیەشەوە جەمال غەمبار، دوای ئەوەی دەبێتە بانگەشەکارێکی ئایینی و دەیەوێت وەك لەتیف ھەڵمەت بچینە مەککە و حەج، پاشانیش گاڵتە بە مەستی مرۆڤەکان دەکات، ئەمجارەیان پەیامی ڕوونی خۆیمان کە لە پەنا و ئاخیرەت دەژیت بە دەردەخات و بە تاسەوە دەڵێت:_

دەبێ بە قیامەت بەڵێم
ھەتا من دەگەم
کورسییەکی بە دەنگم بە ھەڵگەڕێ
نەبادا جێ نەمێنێ ! (6)

لەم وێنە شیعرییەدا، ئیدی ئەم شاعیرە، بە تەواوەتی پەیام و جیھانبینی سەلەفیانەی خۆی دەردەخات و بە شێوەیەکی ئاینیانە دوای ئەوەی دەچێتە مەککە، پاشان مەی خۆرەکان ڕەت دەکاتەوە و ساتەکانی مەستی بە درۆ ناو دەبات، ئیدی نزای ئەوەی دەکات خودا لە قیامەت لەگەڵ موسڵمانانی پاك و زاهید، دایبنێت و کورسییەکی بۆ ھەڵگرن، نەبادا جێی ئەو نەمێنێتەوە. ئەمەش ھەمان ئەو خەون و خۆزگەیە کە سەلەفییە دینییەکان، خەونی پێوە دەبینن و ئاواتیانە خوا لە ڕۆژی دوایی بیانبەرێتە بەھەشت و بە تاوان و گوناھەکانی ئەوان نەکات. ئەم دوو نموونە شیعرییەی ئەم دوو شاعیرە دیارەی ئەمە، دوو نموونەن لە نەمانی خەون و جیھانبینی شیعریانەی تازە و خولانەوە

بۆ دەوری وشەدا بێگومان هەر شتێکیش خولایەوە، ئەوا دەسوەت و هیچ بەها و هەز و داهێنانێکی تێدا نامێنێت و ئەپدەیت نابێتەوە !

سەرچاوە و پەراوێزەکان:

1_ ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ، ژمارەی ڕۆژی 20/9/2024.

2_ ئەو هونراوەی تەواو دەبێ و تەواو نابێ، کۆمەڵە شیعر، لەتیف هەڵمەت، ساڵی چاپ *1979 3*ئەو هونراوەی تەواو دەبێ و تەواو نابێ، کۆمەڵە شیعر، لەتیف هەڵمەت، ساڵی چاپ *1979. 4* ژیان جوانتر دەبوو تۆ لێرە بایت، کۆمەڵە شیعر، بڵاوکراوەی مەخەك، زنجیرە 130،ساڵی چاپ _ 2024، ل 14.

5_ ژیان جوانتر جێبوو تۆ لێرە بایت، کۆمەڵە شیعر، بڵاوکراوەی مەخەك، زنجیرە 130،ساڵی چاپ _ 2024، ل 14.

6_ ژیان جوانتر دەبوو تۆ لێرە بایت، کۆمەڵە شیعر، بڵاوکراوەی مەخەك، زنجیرە 130،ساڵی چاپ _ 2024، ل 14.

*ئەم بابەتە لە بانێژەی ئەدەب و کولتووری ڕۆژنامەی ڕێوت ژمارە 36 ئایاری 2025 بڵاوکراوەتەوە.

پێشنیاری چوار خاڵیی شی جینپینگ بۆ ئاشتی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.. و/هەڵۆ حەسەن

لەگەڵ هەڵکشانی زیاتری گرژییەکانی نێوان ئیسرائیل و ئێران، شی جینپینگ، سەرۆکی چین لە میانەی پەیوەندییەکی تەلەفۆنیدا لەگەڵ ڤلادیمێر پوتین، سەرۆکی ڕووسیا، دەستپێشخەرییەکی چوار خاڵی بۆ ئاشتی و چارەسەرکردنی قەیرانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست پێشنیار کرد.
کە جەخت لە:

ئاگربەستێکی بەپەلە

پاراستنی هاوڵاتیانی مەدەنی

دیالۆگ و دانوستانی سیاسی

بەهێزکردنی هەوڵە نێودەوڵەتییەکان بەرەو ئاشتی

ئەم دەستپێشخەرییە لە ساتێکی ناجێگیردا دێت هەڕەشەکانی ئیسرائیل

دامەزراوە ئەتۆمییەکانی ئێرانی کردە ئامانج، لە کاتێکدا مووشەکەکانی ئێران چەندین پێگەی ئیسرائیلی کردە ئامانج. هەردوولا بەڵێنی تۆڵەسەندنەوەیان داوە و مەترسییەکانی قەیرانەکە لە ژێر کۆنتڕۆڵ دەرچوون

دەستپێشخەری چوار خاڵیەکەی شی جینپینگ

ئاگربەستی دەستبەجێ

دەبێت هەموو لایەنە پەیوەندیدارەکان دەستبەجێ دوژمنایەتییەکان بوەستێنن. ئاگربەست بە پەلەترین ئەولەویەتە بۆ ڕێگریکردن لە پەرەسەندنی زیاتر و لەدەستدانی ژیان.

پاراستنی هاوڵاتیانی مەدەنی

سەلامەتی و خۆشگوزەرانی هاوڵاتیانی مەدەنی بێتاوان دەبێت بە هەر نرخێک بێت پشتڕاست بکرێتەوە. پێویستە هەموو لایەک بە توندی پابەندی یاسا مرۆییە نێودەوڵەتییەکان بن و خۆیان لە بێئامانجگرتنی ژێرخانی مەدەنی بپارێزن.

گفتوگۆ و دانوستان

دیالۆگی سیاسی و دانوستانی دیپلۆماسی تاکە ڕێگای بنەڕەتی و بەردەوامن بۆ چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان. کردەوە سەربازییەکان ناتوانن ئاشتییەکی هەمیشەیی بهێنن.

بەهێزکردنی هەوڵە نێودەوڵەتییەکان

کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی- بە تایبەتی ئەو وڵاتانەی کە کاریگەرییان لەسەر لایەنەکانی ململانێ هەیە- دەبێت پێکەوە کاربکەن بۆ پێشخستنی کەمکردنەوەی پەرەسەندن و یارمەتی گەڕانەوەی ناوچەکە بۆ ئاشتی و سەقامگیری لە ڕێگەی هەوڵە هاوئاهەنگەکانی ئاشتیسازییەوە.

هەڵوەستی چین

پێشنیارە چوار خاڵیەکەی شی جینپینگ هەم پێداویستییە دەستبەجێیەکان و هەم ئاشتی درێژخایەن دەکاتە ئامانج،نێوەندگیری چین لە ئاشتەوایی سعودیە و ئێران و دانوستانەکانی یەکێتی فەلەستین (ڕێککەوتنی پەکین و جاڕنامەی پەکین) ڕۆڵی بێلایەن و متمانەپێکراوی چین دەسەلمێنێت،چین پێی وایە ئاشتی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بۆ ئاشتی جیهانی پێویستە و داوای لە زلهێزەکان دەکات- بەتایبەتی ئەمریکا- بەرپرسیارانە مامەڵە بکەن.
قەیرانی ئێستای ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست زۆر لە بازنەی ململانێیەکی

ئاسایی تێپەڕیوە.هاوکات، ئەمریکا وەک زلهێزێکی گەورە کە کاریگەری تایبەتی بەسەر ئیسرائیلدا هەیە، ڕۆڵێکی بنیاتنەری نەگێڕاوە. بەڵکو بەردەوام بووە لە خۆشکردنی بڵێسەی ئاگرەکە، تەنانەت ئاماژەیە بە ئامادەیی "ڕاستەوخۆ بەشداریکردن"، ئەمەش بە شێوەیەکی جددی چاوەڕوانییەکانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بۆ کەمکردنەوەی قەیرانەکە تێکدەدات. لەگەڵ ئەوەی ئێستا ململانێکان گەیشتوەتە ئاستێک کە، پەنجەرەی دەرفەتەکان لەڕادەبەدەر تەسکە.
کاتێک دۆخەکە لە ژێر کۆنترۆڵ دەرچوو، زۆر قورستر دەبێت ڕێڕەوی خۆی پێچەوانە بکاتەوە. لەم کاتە گرنگەدا، چین پێشنیارێکی گشتگیر و پێشبینیکراوی خستۆتە ڕوو – پێشنیارێک کە هەم پێداویستییە دەستبەجێیەکان و هەم چارەسەری درێژخایەن دەگرێتەوە. لە نێو زلهێزە گەورەکاندا، چین یەکەم وڵاتە کە ئەو کارە دەکات و هەستێکی بەهێزی بەرپرسیارێتی نیشان دەدات
پێشنیاری چوار خاڵی زۆر ئامانجدارە و باس لە ناوەڕۆکی پرسە هەنووکەییەکان دەکات. داوا لە لایەنە تێوەگلاوەکانی ململانێ و بە تایبەت ئیسرائیل دەکات بە زووترین کات ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکان ڕابگرن، بۆ ئەوەی خۆیان لە زیان بە خەڵکی سڤیلی بێتاوان بپارێزن، بە توندی پاڵپشتی چارەسەری سیاسی بۆ پرسی ئەتۆمی ئێران بکەن و داوا لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و بە تایبەت وڵاتانی گەورە کە کاریگەری تایبەتیان لەسەر لایەنەکانی ململانێ هەیە، هەوڵ بدەن بۆ ساردکردنەوەی دۆخەکە. ئەمانە هەموویان خاڵی سەرەکییەکانن کە دەتوانرێت گۆڕانکاری بەرچاو لە ژێر بارودۆخی ئێستادا ڕووبدات.
پێشنیاری چوار خاڵی چارەسەرە بنەڕەتییەکانی قەیرانەکە دەستنیشان دەکات و ڕێگا کاریگەرەکانی کەمکردنەوەی ململانێکانیش دەخاتە ڕوو. گرنگی بە ئاشتی و ئاسایشی بەکۆمەڵ دەدات و لە هەمان کاتدا نەزم و دادپەروەری نێودەوڵەتی دەپارێزێت. ڕەنگدانەوەی هەڵسەنگاندنی وردی چینە بۆ دۆخەکە و هاوتەریبە لەگەڵ بانگەوازە بەربڵاوەکانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی. ئەمە چوارچێوەیەکی گشتگیرە بۆ چارەسەرکردنی قەیرانەکان کە هەم دەتوانرێت جێبەجێ بکرێت و هەم دەتوانرێت کاری لەسەر بکرێت،بارودۆخی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ئەوە پشتڕاست دەکاتەوە کە جیهان چووەتە ناو "قۆناغێکی نوێی گێژاو و گۆڕانکاری" و "پێشنیارە چوار خاڵییەکە" گوزارشت لە دیدگای ئەمنی بەردەوامی چین دەکات. لە ململانێی ڕووسیا و ئۆکراینەوە تا پرسی ئیسرائیل و فەلەستین و ئیسرائیل و ئێران.

و/هەڵۆ حەسەن

دەسەڵاتێکی دیکتاتۆریی مەزهەبی لە کۆمەڵگای نەودەوڵەتیدا!.. عەبدولڕەحمان گەورکی

ئێران لە یەکێک لە هەستیارترین و چارەنووسسازترین ساتەکانی مێژووی هاوچەرخی خۆیدایە. رژێمی مەزهەبیی ئێران بە تایبەت لەم ساڵانەی دوایدا زیاتر لە جاران رووی راستەقینەی خۆی دەرخست. ئەم دەسەڵاتە کە هەر لە سەرەتاوە لەسەر بنەمای سەرکوت و شەڕخوازی و هەناردەکردنی تیرۆر و بناژۆخوازیی مەزهەبی و نکۆڵی لە هەر جۆرە ئازادی و مافێکی مرۆق دامەزرا، ئێستا بە چڕیەکی زیاترەوە درێژە بەو سیاسەتانەی دەدات. چونکە لە لاوازترین خاڵی تەمەنیدایە و زیاتر لە جاران هەست بە مەترسی لەناوچوون دەکات.

رژێمی ویلایەتی فەقیهی بۆ مانەوەی خۆی پەنای بۆ دوو کەرەستەی سەرەکی بردووە: شەڕخوازی لە دەرەوەی وڵات و سەرکوتکردن لە ناوخۆدا. شەڕ لە فەرهەنگی رژێمدا بە واتای هەناردەکردنی بناژۆخوازی، تیرۆر، بەردومان، دەستوەردانی ئاشکرا و شاراوە لە کاروباری وڵاتانیتر و پشتیوانیکردنی هێزە بە وەکالەتەکانی وەک حزبوڵڵا لە لوبنان، حوسییەکان لە یەمەن، هێزەکانی حەشدی شەعبی لە عێراق و میلیشیا بەکرێگیراوەکان لە سوریا. ئەم پشتیوانیکردنانە بە سەرچاوەی دارایی خەڵکی ئێران دابین دەکرێن. واتا هەمان خەڵک کە لە ژێر دەسەڵاتی ئاخوندان لە هەژاری و گرانیی نرخ و بێکاری و سەرکوتکردندا دەژین.

لە لایەکیترەوە سەرکوتکردن لە ناوخۆی ئێراندا بە تەواوی هێزەوە بەردەوامە. دەستگیرکردنی بەکۆمەڵ، ئەشکەنجەدان، لەسێدارەدانی دەرەوەی یاسا، سەرکوتکردنی ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکان، سانسۆرکردنی میدیاکان و سەرکوتکردنی ژنان و کەمینەکان و چالاکانی مەدەنی تەنها چەند راستییەکن. بەڵام لایەنێکی کەمتر دەرکەوتوو لەم

سەرکوتکردنەدا، ئۆپەراسیۆنە رەوانی و پڕوپاگەندەییەکان و بە شەیتان نواندنی نەیارانی رژێم، بە تایبەتی (ئەنجوومەنی نیشتمانیی موقاوەمەتی ئێران)ە. رژێم هەوڵ دەدات وێنەی نەیارانی راستەقینەی خۆی لە بیروڕای گشتیدا، لە ڕێگەی بوختان و درۆ و پڕوپاگەندەی ژەهراوی لەکەدار بکات و وەک فیرقە (تائیفی)، تیرۆریستی، یان وابەستە وێنایان بکات بۆ ئەوەی شەرعییەتی موقاوەمەتی ئێران لەکەدار بکات.

ئەمە لە کاتێکدایە کە هەر ئەم رژێمە و میدیاکانی و تەنانەت کرێگرتە نفوزییەکانی ئەم رژێمە لە ناو میدیاکانی دەرەوەی وڵات، ئێران وەک وڵاتیکی (ئەمن و ئارام و سەقامگیر و بەهێز و دیموکراتیک) دەناسێنن. نواندنەکە تەواو درۆزنانە. لە ئێرانی ئەمڕۆدا نەک هەر دادپەروەری و ئازادی و ئاسایش بوونی نییە، بەڵکو یەکێکە لە مەترسیدارترین وڵات بۆ هاووڵاتییانی ناڕەزای و رۆژنامەنووسان و ژنان و چالاکانی مافی مرۆڤ.

سەرەڕای هەموو ئەو گوشارانە، خەڵکی ئێران هەرگیز تەسلیم نەبوون و نابن. راپەڕینە بەربڵاوەکانی ساڵی ٢٠٠٩، ٢٠١٧، ٢٠١٩، ٢٠٢٢ بەڵگەی روونی ئیرادەی گەلە بۆ گۆڕینی چارەنووسی خۆیان و رووخاندنی دیکتاتۆریەت. ئەوەی لە هەموو شتێک زیاتر دەسەڵات دەترسێنێت، رێکخستن و بەردەوامی بەرخۆدانی جەماوەرییە؛ بەرخۆدانێک کە لەلایەن (ئەنجوومەنی نیشتمانیی موقاوەمەتی ئێران)ەوە ئاڵاکەی هەڵکراوە و (ناوەندەکانی شۆڕش) لە ناوخۆی وڵات کاکە و دە و ناوەندیەتی.

لە ئاستی نێودەوڵەتیشدا سیاسەتی سازان لەگەڵ ئەم رژێمە گەیشتووەتە بنبەست. ساڵانێک دانوستان و دانی ئیمتیاز و رێککەوتنی کاتی و بەکردەوەیی، نەک هەر نەبووەتە هۆی ئەوەی پێش بەو رژێمە بگرێت لە پەرەپێدانی پڕۆژە مەترسیدارەکانی و بە تایبەت بەرنامە ئەتۆمییەکەی، بەڵکو دەرفەتی رەخساندووە بۆ ئەم رژێمە کە خۆی بەهێز بکات. ئەمڕۆ هیچ پاساوێک بۆ درێژەدان بەم سیاسەتە شکستخواردووە نەماوەتەوە.

جیهانی ئازاد دەبێ هەڵبژاردەیەکی روون و ئاشکرای هەبێت: یان ئەوەتا لە تەنیشت ئەم رژێمە بوەستێت، کە سەرچاوەی ناسەقامگیری و بانکدارێکی جیهانیی تیرۆریزم بێت و، بەرەوپێشبردنی بناژۆخوازی و پێشێلکاریی گەورەی مافەکانی مرۆڤ بکات، یان لە تەنیشت خەڵک و بەرخۆدانی ئێران بوەستێت، کە داوای ئازادی، دیموکراسی، دادپەروەری کۆمەڵایەتی و پێکەوەژیان لەگەڵ جیهان دەکات.

موقاوەمەتی ئێران بە بەردەوامی ئاشکراکردنی چالاکییە ناوەکییە نهێنییەکانی رژێمی مەزهەبیی و، لەوانەش شوێنە نهێنییەکانی

نەتەنــز، ئەراک، فۆردۆ، پـارچین و ئابـادە، رۆڵێکـی گرینگـی لە هۆشیـارکردنەوەی کۆمەڵگـای نێودەوڵەتیـدا هەبـووە. لە کاتێکـدا بەرپرسانی رژێم چەندین جار هەوڵیان داوە بە درۆ راستییەکان رەت بکەنەوە، ئاشکراکردنەکانی موقاومەتی ئێران توانیویەتی ویژدانی جیهانی بەئاگا بهێنێتەوە.
کاتی ئەوە هاتوو□ و□ڵاتانی ئازاد لەبری ئەوەی لەسەر دانوستانی بێئەنجام لەگەڵ ئەم رژێمە و وەهمی چاکسازی کۆک بن، بە کردەوە پشتیوانی بکەن لە خەڵک و موقاومەتی ئێران. ناوزەدکردنی سوپای پاسداران وەک گرووپێکی تیرۆریستی، دانانان بە مافی رەوای موقاومەت بۆ خەڵکـی ئێـران و پشتیـوانیکردن لە ئەڵتەرنـاتیڤی دیمـوکراتیکی ئەنجـوومەنی نیشتمـانیی موقـاومەتی ئێـران هەنگـاوی جەوهەرییە و پێویستە بە ئاراستەیەکی دروستدا.
جیهان بە بێ رژێمی مەزهەبیی ئێران، جیهانێکی سەلامەتتر و ئارامتر و مرۆڤدۆستانەترە. ئێرانێکی ئازاد، سکۆلار، دیموکرات و ئاوەدان، نەک تەنیا خواستی خەڵکی ئێران، بەڵکو خواستی ناخی زۆرێک لە گەلانی ئازادە لە سەرانسەری جیهاندا. خواستێک کە بە روونی لە پلاتفۆرمی خانمی (مریەم رەجەوی)دا هاتووە.
بەڵێ سبەی ئێران ئازاد دەبێت؛ ئەمە بەڵێنێکە کە خەڵک و مێژوو و موقاومەت گەرەنتی دەکەن.

عەبدولڕەحمان گەورکی، نووسەر و شرۆڤەکاری سیاسی

پەراوێـزی یـازدەمینی تێکسـت.. نەژاد عزیز سورمێ

لە پەیوەستبوون و ڕێڕوونی و بەهرەگیریدا، خەیاڵ ناکەم بۆ مرۆڤ شتێك هەبێت جێگای کتێب بگرێتەوە.. کتێب هەمیشە، سەرەڕای ئەوەی سەرچاوەی هەمـوو ئـەو ڕووبـار و جوێبـارانەیە و بـووە مـەودای تێگەیشتنمـان بەرهەڵــتر و بینایيمـان دووربینتـر و ئـاوێنەی بیرکردنەوەمان گەشتر دەکا ، ئاودەنگیی تەنیایی و پەنا و سەبووریی بێ پەنايانیشه..
شارستانییەت یەک□□ك لە سیما هـەرە دیارەکـانی کتێبـە لـە

سۆمەریەکانەوە بگرە کە بناغەی نووسین و فێربوونیان دانا تا ئەمڕۆ کتێب لەباوەشی بنیاتنەرانیدا، ئەو ڕوانگەیە بووە مرۆڤ خۆی و دەوروبەری پێ ناسیوە.
میللەتانی زیندوو، ئەو میللەتانەن، پرۆسەی خوێندنەوەیان لەناودا دەبێ بەخووی ڕۆژانە.. لەوەڕا دەزگا پەیوەندارەکان، لە سەریانە هەوڵ بدەن بەهای کتێب بگەڕێننەوە دۆخی جارانی، ئەو جارانەی کتێب لە ڕۆژگارە بەترس و ڕەشەکاندا،
ببوو بە دیواری ئومێد و ئاسوودەیی پشتمان پێدابوو..
دەخوازێ پرۆژەیەکمان بەو ئاراستەیە هەبێت و ئیتر لە کاری لابەلایی بێ نەخشە و پلان هەوڵ بدەین بێینە دەرەوە کە لەگەڵ گیان و کەشوهەوای سەردەمدا نایەتەوە ئەگەر ڕاست بکەین لە خەمی دواڕۆژی خۆماندایین، بەنموونە ئێمە وەزارەتێکمان هەیە بەناوی (وەزارەتی ڕۆشنبیری) ئەو وەزارەتە دەتوانێ وەك هەنگاوی یەکەم پرۆژەی 1000 کتێبی کوردی لە بوارە جیاجیا و پێویستەکاندا ڕابگەیێنێ، تا دەزگا و دامەزراوی دیکەش چاوی لێبکەن.

لەو مەیدانانەی ئەمڕۆ کتێبخانەی کوردی پێویستی پێیان هەیە..
بە نموونە لەم تەوەرانەی خوارەوە کۆ بکرێنەوە، کە هەر تەوەرەیەك ژمارەی کتێبەکانی دیاری بکرێ:

- تەوەری وەرگێڕان
- تەوەری مێژووی کورد و کوردستان.
- تەوەری ئەدەب و هونەر و ڕۆژنامەنووسیی.
- تەوەری کتێبی منداڵان.
- تەوەری زانیاریی گشتی.

لەگەڵ دەستپێکردنی ئەم پرۆژەیەش مانگنامەیەکی کولتووری گشتیی سەر بەهەمان پرۆژە بڵاوبکرێتەوە و بایەخ بەم سەرە قەڵەمانە بدا..

▪ مەسەلە پەیوەندارەکان بەدیراسەتکردنی ڕۆڵی وەرگێڕان بۆ کوردی.
▪ چەند تەوەرێکی دیکەی پەیوەنددار بە:
— شانۆی کوردی.
— سینەمای کوردی.
— میدیای کوردی بە هەموو چەشنەکانییەوە .
— هونەری شێوەکاریی کوردی.
▪ لێکۆڵینەوە لەبارەی کەلەپوور و ئەفسانە.
▪ لێکۆڵینەوە لەبارەی فەلسەفە.

- لێكۆڵینەوە لەبارەی ئاركیۆلۆژیا و دیرۆكناسی.
- چەند تەوەرێك لەبارەی:

تاقیكردنەوەی ژاپۆن بەگشتی و وڵاتانی هاوشێوەی ژاپۆن، كە سیما و ڕەنگڕێژی ناوازە و تایبەتییان لە پرۆسەی هەستانەوەدا هەبووە‌.

- سەدەی بیست و یەكەم بە هەموو ڕەهەندە پ□شقەب□ و پاشقەبڕەكانییەوە.
- جیهانیەتی و سیستەمی نوێی دنیا.
- كولتووری نەنووسراوەی كورد،

كە ئەوە كاری جددی پێویستە و ئەوەی تا ئێستا كراوە لە هەوڵی تاكە كەسی تێنەپەڕیوە ، سوێندی هەندێ هەوڵی لابەلا ناخۆم كە هەندێ دەزگا كەم و زۆر كردوویانە بە تایبەتی دەزگاكانی چاپ و بڵاو كردنەوە كە ئەوانیش لە ئاستی پێویستی ڕۆژگار و كایەكانی مەعریفە نەبوون كە هەر دوور نەڕۆین لە گەلانی دەرودراوسێ كراوە و دەكرێ.

كەلەپووری نەنووسراوەمان گەنجینەیەكە دەخوازێ كاری لەسەر بكرێ و بنووسرێتەوە و تۆمار بكرێ . نەوەی ئەمڕۆ و سبەی پێ ئاشنا بكرێ متمانە

بە خۆیان بكەن كە ئێمە تەنیا بریتی نین و نەبووین لە كۆمەڵێك ساختمان و بەڵێندەری هەڵتۆقیو و …تاد.

ئێمە هیچمان لە میللەتانی دەرودراوسێ كەمتر نییە تا كە بیرمان لە چەندین پرۆژەی لەو چەشنەدا كردەوە ببرێتە خانەی مەحاڵ، ئەگەر ڕۆشندڵانە و بەتاوی ئینتیمای دڵسۆزانە و بەپێداچوونەوەی هەندێ لەو حیسابات و كیتاباتانەی دەزگا پەیوەندداره‌كانی ئەو نێوانە، بۆ پاراستنی لە پەتای گەندەڵی، دڵنیام دەتوانین لە ماوەیەكی پێوانەیدا پرۆژەی لەو چەشنە دەست پێ بكەین كە نەك هەر سیما و چەهرەی نوێمان دەردەخا، هەنگاوەكانیشمان خێراتر و بەرچاویشمان ڕوونتر…

ئاشتییمان پێ باشترە لە شەڕ.. رێزا شوان

هیچ نەتەوەیەک بە قەی نەتەوەی کورد، رقی لە توندوتیژی و لە شەڕ نییە، هیچ کاتێکیش شەڕانگێز و شەڕخواز نەبووینە. هەردەم ئازادیخواز و ئاشتیخواز بووینە. ئەو شەڕانەش کە کردوومانە، شەڕی بەرگری بوونە لە مانەوەمان و لە پاراستنی کوردستانی نیشتمانی پیرۆزمان. بەرگریکردنیش لە مافەکانمان، مافێکی رەوامانە.
داگیرکەرانی کوردستان ئێستاشی لەگەڵدا بێت، مۆدێرترین و کوشندەترین چەکی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتیان، لە ژینۆسایدکردنی کورد و لە وێرانکردنی کوردستان تاقیکردوونەتەوە و بەکاریان هێناون، تا ئەمڕۆش بە گەلەکۆمەیی هەوڵی سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوەیی کورد دەدەن. بەڵام ئەمەی کورد، گەلێکی خۆڕاگر و کۆڵنەدەر و پشوودرێژین، هەموو پیلانە قێزەوەنەکانی داگیرکەرانمان لە گۆڕ ناون. درێژە بە خەباتمان دەدەین، تا مافە نەتەوەییەکانمان بەدەستدەهێنین. ئەمەش مافێکی رەوای دانپێنراوی هەر گەلێکی ماف زەوتکراو و نیشتمان داگیرکراوە.
دەوترێت: سەد ساڵی گفتوگۆ.. باشترە لە رۆژێکی شەڕ. چونکە شەر کردەوەیەکی دڕندانەیە، کوشتن و بڕین و خوێنڕشتنە، کاولکردنی ئاوەدانی و شارستانییە. شەڕ پێشێلکردنی بەها بنەڕەتییە مرۆییەکانە، وەک پیرۆزی ژیان و رێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ. شەڕ تەڕ و وشک دەسووتێنێت، دەست لە کوشتنی منداڵان و ژنان و پیرانی بێتاوانیش ناپارێزێت. بەزەیی و سۆز و میهرەبانی ویژدان و رەوشت و مافەکانی مرۆڤ لە شەردا بوونیان. شەر وێرانکاری و کاولکردن و هەڵتەکاندنی ژێرخانی ئابوورییە. شەر دژی ژیان و خۆشگوزەرانییە. شەر ئاشتی و سەقامگیری و ئاسوودەیی و ئارامی و دڵنیایی دەخاتە مەترسییەوە. ئازارێکی قووڵی بێئەندازە، بە دەروونی خەڵکی دەگەیەنێت و تووشی ترس و تۆقین و دڵەڕاوکێیان دەکات. شەڕ هۆی بێکاری و گرانی و برسێتی و نەخۆشی و دەربەدەری و کۆچکردنە.
جۆن ئابۆت دەڵێت:"شەڕ زانستی کاولکردنە". کوردیش دەڵێت:"شەڕ شەڕی بە دودا دێت". ئەوەی شەڕ تەو بکات.. پەشیمانی دروێنە دەکات. قوربانی و سووتەمەنیی و زەرەرمەندی یەکەمیش لە شەڕەکاندا، هەر چینی هەژارانن.

(محەمەد ماغوت) دەڵێت:"کاتێک کە نیشتمان تووشی شەڕ دەبێت، بانگی هەژارەکان دەکەن بۆ بەرگریکردن لێی.. کاتێکیش کە شەڕ تەواو دەبێت، بانگی دەوڵەمەندەکان دەکەن بۆ ئەوەی لە دابەشکردنی دەستکەوتەکانیدا، بەشیان هەبێت".
شەڕ هەرگیز راست نییە. کێشە و گرژی و ناکۆکییەکان، بە تووندوتیژی و بە هەڕەشە و شەڕ چارەسەر ناکرێن. شەڕ کێشەکان و ناکۆکییەکان فراوانتر و قووڵتر دەکاتەوە. زیاتریش تەشەنە دەکات. وڵاتانی شەڕکەر، بودجەیەکی زۆر بۆ چەک و ئامادەکاری سەربازی و بە کەین و دروستکردنی چەکی مەدەرن تەرخان دەکەن. لەوانەیە ببێتە هۆی هەژاری و داخووخانی ژێرخانی ئابووریان. ئەگەر بێتوو ئەو پارە زۆرەی کە لە شەڕدا بەفیڕۆی دەدەن، لە خۆشگوزەرانی و ئاوەدانیی وڵاتەکانیان خەرجی بکەن، یەک هەژار و بێکار نامێنێت و وڵاتەکانیشیان دەکەن بە بەهەشت. ئاشتی و ئاسوودەییش بەرقەرار دەبێت.
بۆیە دانوستانی ئاشتی و گفتوگۆ و ڕێگای دیپلۆماسییەت، تەنیا ڕێگایە بۆ ڕێگری لە شەڕ و بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان و گرژی و ملململانێیەکان. بێگومان بەبێ ئاشتی، ئاسایش و سەقامگیری و ئارامی و خۆشگوزارانی بوونیان نییە.
جیهانێک بەبێ شەڕ، جیهانێکە کە لە ڕێگای ئاشتی و خۆشەویستی و ڕێزگرتن و یەکتری قبوڵکردن و زمانی گوفتوگۆوە، کێشە و ناکۆکییەکان چارەسەر دەکات.

ئاشتی نهێنیی سەقامگیری و ئاسوودەیی گەلانە. بناغەی ژیان و پێشکەوتنە. ئاشتی دەروازە و کلیلێکی بنەڕەتییە بۆ ژیانێکی باشتر بۆ هەموو گەلان.
ئاشتیش لە کۆمەڵگەی جیهانییەکاندا، لەدایک نابێت، بەڵکو لە دڵی و لە بیری خەڵکی لەدایک دەبێت. ئاشتی راستەقینەش تەنیا نەبوونی شەڕ و گرژییەکان نییە. بەڵکو بوونی ژینگەیەکی ئازادیی و دادپەروەری و ئاسوودەیی و دۆنیایی کارایە، کە کۆمەڵگەی دینامیکی و خۆڕاگر و خۆشگوزەران دروست دەکات. کە تێیدا هیوا و خەونەکانی مرۆڤ زۆرتر دەبن. ئاوەدانی و پێشکەوتن و داهێنان بەرقەرار دەبن.
بەداخەوە کە دەوڵەتانی جیهان، وانە و پەندیان لە دووشەڕی جیهانیی کاولکەر و لە چەندین شەڕی ناوچەیی و ناخۆیی وەرنەگرتوون. لە دوای جەنگی جیهانیی دووەمەوە، خەیان بە جەنگی جیهانیی سێیەم ئامادەدەکەن.
کە لە شارەزایەکی شەڕیان پرسی، رات چییە لە بارەی شەڕی جیهانیی

سێیەمەوە، ئەگەر هەڵبگیرسێت. لە وەڵامدا وتی:"من هیچ لە بارەی شەڕی جیهانیی سێیەمەوە ناڵێم، بەڵام ئەوە دەڵێم، ئەگەر شەڕی جیهانیی سێیەم هەڵبگیرسێت، مەگەر شەڕی جیهانیی چوارەم ب□ ش□□□□ ب□رد بکرێت". مەبەستی ئەوەیە ئەگەر شەڕی جیهانی سێیەم، بکرێت، شەڕی ئەتۆمی و تیشکی ل□□ز□ری و میکرۆبی و کوشندەترین و کاولکەرترین چەک دەبێت. ئەو ئاوەدانی و پێشکەوتنانەی ساڵاهای ساڵە بنیاتنراون، دەتوانن لە چەند مانگێکدا، بە تەواوی کاولی بکەن و هیچ بەدەست بین.

بێجگە لە شەڕی ئیسرائیل و رێکخراوی حەماس، لە ئێستا دوو شەڕی وێرانکاری نێودەوڵەتی درێژەیان هەیە. شەڕی رووسیا و ئۆکرانیا و شەڕی ئیسرائیل و ئێران. ئەگەر سەرکردەکانی ئەم وڵاتانە، ژیر بوونایە و دەرئەنجامەکانی شەڕیان ل□ بەرچاو بگرتایە، دەیانتوانی لەرێی دانوستان و لەسەر مێزی گفتوگۆ و دیپلۆماسییەتەوە، کێشە و گرژییەکانی نێوانیان، بە ئاشتی چارسەر دەکرد و پەنایان ب□ ش□□□ و بۆ کوشتن و وێرانکردن نەدەبرد. گەلەکانیان تووشی کارەساتەکانی شەڕ نەدەکردن.

شەڕ سوعبەتکردن یاریکردنی خۆشی نییە، شەڕەکان بە تەقەیەک دەست پێدەکات، بەڵام بە هەزاران تەقە ناکوژێنەوە. شەڕ و چارەسەری سەربازی. چارەسەرێکی سەرکەوتوو نا بێت. کێشەکان زیاتر قووڵ دەکەنەوە، لە دوای ئەوەی کە سەرکردە کەلەڕەق و ملهوڕەکان، بە هەزارا رۆحی بێتاوانی هاوڵاتییەکانیان دەکەنە قوربانیی لەخۆبایی و شەڕخوازییان و وڵاتەکانیشیان کاول د□ک□ن و پەنجا ساڵیش دەچنە دواوە. ئەوسا بە شەرمەزارییوە، ناچار دەبن، کە لەسەر مێزی گفتوگۆ دانوستان

بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانیان بکەن. بەڵام لە دوای چی؟ وەکو عەرەب دەڵێت: "بعد خراب البصرة: دوای کاولبوونی بەسرە". تا رۆژێک زوتر شەڕ رابگرن و کۆتایی پێبهێنن، زیانەکان کەمتر دەبن و لە بەرژەوەندیی هەردوو لای شەڕکەرانە.

رژێمی ئێرانی هێندە لە خۆیان بایی ببوون، کە هێشتا بۆبی ئەتۆمیان دروست نەکردووە. نمایشی بازوویان دەکرد و رۆکێت و درۆنیان نمایش دەکرد و هەڕەشەیان لە ئیسرائیل دەکرد، دەیان وت: ئیسرائیل لەسەر نەخشەی جیهان دەسڕینەوە.

چیرۆکی سەرکردەکانی ئێران، وەکو چیرۆکی ئەو رێوییە لەخۆبایی و فشەکەرەیە، کە هەڕەشەی لە ئاژەڵەکان دەکرد و دیوت:"من کە تووڕەبم شێرێک دەخۆم". کە ئاوڕی دایەوە و شێرێکی بینی.. دەستی بەلەرزین و وتی:"من جار و بار گووش دەخۆم".

بەگومان گەلی کوردمان، ئەم شەڕەی نێوان ئیسرائیل و ئێرانی پێخۆش نییە و لایەنگری هیچ لایەکیان نییە. چونکە گەر زیاتر درێژە بکێشێت و فراوانتر بێت و زیاتر تەشەنە بکات، پریشکی ئاگری شەڕ باشووری کوردستانیش دەگرێتەوە. ئەمەش نەخوازراوە و لە بەرژەوەندیی گەلی کوردمان نییە.

ئەوەی ئەمە حەزی پێدەکەین، روخانی رژێمی ئێرانە، کە سەرسەختانە دوژمنایەتی کوردیان کردووە و دەکەن و هیچ مافێک بە گەلی کوردمان رەوا نابینن. مانگ نییە، کە چەند لاوێکی کورد لە سێدارە نەدەن، بە توومەتی هەڵبەستراوی بێبنەمای دوور لە راستییەوە. تەنها لەبەر ئەوەی کە کوردن و ئازادیخواز و ئاشتیخوازن. رژێمی ئێرانی دژی ئازادی و ئاشتی و دادپەروەری و مافەکانی گەلی کوردمانە. بۆیە هیواخوازین کە ئەم جەنگە سەریان بخوات. گەلانی ئێران، لە دڕندەیی و ستەم و زۆرداریی ئەم ئاخووندانەی کۆماری سێدارەی ئیسلامی رزگاریان بێت.

ئەمریکا و ئیسرائیل، لە نیازی ئێران لە دروستکردنی بۆمبی ئەتۆمی تێگەیشتوون کە هەڕەشەیە بۆ سەر بەرقەراربوونی ئاشتی و سەقامگیریی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بەڵکو بۆ سەر جیهانیش. بۆیە سوورن لەسەر ئەوەی، دەبێت ئێران دەست لە دروستکردنی بۆمبی ئەتۆمی هەڵبگرێت. ئەگینا باجێکی قورسی ملهوڕیان دەدەن.

ئەمەش لە کاتێک دایە کە زیاتر لە سەدا شەستی خەڵکی ئێران لەژێر هێڵی هەژاری و بێکاری و برسێتیدا دەژین. پشکی شێری بودجەی ئێران، بۆ دروستکردنی رۆکێتی بالیستی و بەرهەمهێنانی بۆمبی ئەتۆمی بەکاردەهێنن، بە نهێنی لەژێر زەویدا، دوور لە چاودێریی چاودێرانی نێودەوڵەتیی وزەی ئەتۆمی، لە دروستکردنی بۆمبی ئەتۆمی زۆر نزیک بوونەتەوە. لەوانەیە لە داهاتوویەکی کورتدا، ئەم کێشەیە بە دانوستان و بە گفتوگۆ یان بە شەڕ یەکلایی بکرێتەوە و بە لایەکدا بکەوێت.

ترەمپ مۆڵەتی دوو هەفتەی بە ئێران داوە، کە خۆی یەکلایی بکاتەوە، یان دەست لە هەڵگرتنی پیتاندنی یۆرانیۆم و دروستکردنی بۆمبی ئەتۆمی هەڵبگرێت، یان رووبەڕووی هێرشێکی سەربازی ببێتەوە. ئەگەر یەکەمیان قبووڵ نەکات. من پێموایە لەبەر هەندێک هۆکار ئەمریکا راستەوخۆ شەڕی ئێران نەکات. بەڵام سزایەکی زیاتر بخاتە سەر ئێران و هاوکارییەکی زیاتری ئیسرائیل بکات. لەو باوەڕەشدام ئەم شەڕە زۆر درێژە ناکێشێت و بەم زووانە رایدەگرن.

شەڕی ئیسرائیل بەسەر ئێران و ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، دەبێ بوەستێ.. بەیاننامەی ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق

فڕۆکە جەنگییەکانی ئیسرائیل بەرەبەیانی ڕۆژی هەینی (١٣)ی حوزەیرانی (٢٠٢٥) بە چەند هێرشێکی ئاسمانی یەک لە دوای یەک، شوێنە سەربازییەکان و دامەزراوەکانی پەیوەست بە پرۆگرامی ئەتۆمی ئێرانیان کردە ئامانج، لە چەند شارێکی ئەو وڵاتە.
ئەم هێرشانە، فەرماندە سەربازییەکان و فەرماندە باڵاکانی “سوپای پاسدارانی شۆڕش”ی ئیسلامیشیان کردە ئامانج و چەندین کەسیان لێ کوژران، لەگەڵ کوشتنی چەندین زانای ئەتۆمی و دەیان کەسی مەدەنی، وە بریندار بوونی سەدان کەسی تریش. لە وەڵامدا، هێزەکانی ڕژێمی ئێران چەند شار و پێگەی سەربازییان لەناو ئیسرائیلدا بۆردومان کرد.
ئاڵوگۆڕی هێرشی مووشەکی و ئاسمانی نێوان ئەم دوو ڕژێمە بە سەر شوێنە سەربازی و مەدەنییەکان تائێستاش هەر بەردەوامە، وە ئەمەش کارەساتی فەراهەمهێناوە بۆ دانیشتوانی ئێران و ناوچەکە، و هەڕەشەی ئەگەری هەڵگیرسانی شەڕێکی هەرێمیشی هێناوەتە ئاراوە کە زلهێزەکانی دیکەش تیایدا بەشداربن.
بەم شێوەیە، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست جارێکی تر بۆتە گۆڕەپانێک بۆ شەڕە تاوانکارییەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل کە لە سەرەتای نەوەدەکانی سەدەی ڕابردووەوە بەردەوامە، وە جارێکی تر جەماوەری ناوچەکە بۆ کاتێکی نەزانراو ڕووبەڕووی ئایندەیەکی نادیار و کارەساتبار بوونەتەوە لەسەر دەستی ئەم دوو دەوڵەتە ئیمپریالیست و تیرۆریستە و شەڕی ئێستایان لەدژی ڕژێمی ئیستیبدادی و تیرۆریستی فەرمانڕەوای ئیسلامی ئێران.
“جەنگ بەردەوامی سیاسەتە بە ئامرازێکی تر”، ئەم تێڕوانینە زانستییەی کە کۆمۆنیستەکان و مارکسیستەکان لە هەڵسەنگاندنی

شەڕەکاندا پەیڕەوی لێ دەکەن، بە هەموو هێزی خۆیەوە ڕێک دێتەوە لەگەڵ شەڕی ئێستای ئیسرائیل و ئەمریکا لە دژی کۆماری ئیسلامی ئێران.

ئەم ش□□ی ئێستا پەیوەندییەکی توندوتۆڵی هەیە بە سیاسەت و ستراتیژی بۆرژوا ئیمپریالیستی ئەمریکا و ئیسرائیل و هاوپەیمانە ئیمپریالیستەکانی ڕۆژئاوایانەوە بەرامبەر بە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کە بۆ سی و پێنج ساڵە درێژەی هەیە. ئەم ستراتیژە لە ڕێگەی شەڕی (۱۹۹۱) بۆ سەر عێراق و گەمارۆدانی ئابووری بۆ ماوەی (۱۳) ساڵ و داگیرکردنی ئەم وڵاتە لە ساڵی (۲۰۰۳)دا، جێبەجێکراوە، وە بووە هۆی دامەزراندنی ڕژێمێکی کۆنەپەرستانەی ئیسلامی و ناسیۆنالیستی لە عێڕاقدا.

ئەم ش□□ی ئێستاش بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ و بە دیاریکراوی درێژکراوەی سیاسەت و ستراتیژی ئیسرائیل و ئەمریکایە بۆ گەیشتن بە ئامانجە فراوانخوازییەکانی ئیسرائیل بۆ بنیاتنانی “ئیسرائیلی گەورە”، وە بۆ “سیستمی نوێی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست” بە گوێرەی بەرژەوەندییە جیۆپۆلەتیکییەکانیان لە داگیرکردن و کۆیلەکردنی جەماوەری ناوچەکە.

ئەم سیاسەت و ستراتیژەی کە نوقمی تاوانکاریە، وە لە لایەن بۆرژوا ئیمپریالیست و تاقمە فەرمانڕەواکانی لە ئیسرائیل و ئەمریکا پەیڕەوی دەکرێت، شتێکی نەهێناوەتە ئاراوە جگە لە داڕووخانی ئابووری و نەهامەتی و وێرانکردنی ژێرخانی مەدەنی کۆمەڵگا لە عێراق و وڵاتانی تری ناوچەکە، وە شتێکی نەهێناوەتە ئاراوە جگە لە داسەپاندنی پاشەکشەی ماددی و مەعنەوی بەسەر ئەم وڵاتانە و ڕادەستکردنی چارەنووسی جەماوەرەکانیان بۆ ژێر دەستی کۆنەپەرسترین و گەندەڵترین و سەرکوتگەرترین هێزی بۆرژوا ئایینی و ناسیونالیستی و تائیفیی؛ ئەو هێزانەی کە سەرکوتی چینی کرێکار و بزووتنەوە کۆمۆنیستی و ڕزگاریخوازەکان دەکەن، ژنان کۆیلە دەکەن، گەنجان سەرکوت دەکەن و ئازادی و ئاواتەکانیان بۆ ژیانێکی باشتر دەخنکێنن.

مانای کرداری ئەم سیاسەتەی لە پشت هێرشەکانی ئێستای ئیسرائیل بۆ سەر ئێران وەستاوە، هەموو ڕۆژێک لە لایەن جیهانەوە، لە جین□سایدکردن لە کەرتی غەززە و کۆمەڵکوژییە بەردەوامەکانی کەنارەی ڕۆژئاوا دەبینرێت و هەستی پێدەکرێت، وە لە لکاندنی زۆرەملێی بەشێک لە فەلەستین و لوبنان و سوریا بە ئیسرائیل و پاڵپشتیکردنی تیرۆریستانی جۆراوجۆری ئیسلامی لە ناوخۆی سوریا و لە هەر شوێنێک کە بەرژەوەندییەکانیان پێویستی پێ بێت دەبینرێت، ئەمە و مانای کرداری ئەم سیاسەتە لە ڕێگریکردنی بەدەستهن□نانی سەرەتاییترین

مافە سیاسی و مەدەنییەکانی فەلەستینییەکانیش بۆتە جێگە سەرنجی هەموو جیهان.
دانوسانەکان سەبارەت بە بەرنامەی ئەتۆمییەکەی ڕژێمی ئێران و ئەم شەڕە نوێیە، دوو لایەنی یەک سیاسەتی ئەمەریکا و ئیسرائیلن، کە ئەویش ناچارکردنی ڕژێمی ئێرانە بە قبوڵکردنی مەرجەکانیان، ئەگەر نا ئەوا نەک هەر ئەم ڕژێمە، بەڵکو ئێرانیش ڕووبەڕووی شەڕێکی وێرانکەر دەبێتەوە هاوشێوەی ئەوەی بەسەر عێراق و وڵاتانی تردا هات.
ئەمە کرۆکی شەڕی ئێستای ئیسرائیلە لە دژی ئێران. ئەوەی کە ڕژیمی ئێران دیکتاتۆر و فاشیستە، وە بە دڕندانەترین شێوە جەماوەر سەرکوت دەکات، و سیاسەتی ئیمپریالیستی و فراوانخوازانە لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا پەیڕەو دەکات و لە هەمان کاتدا کۆنترۆڵی ڕەوتی ڕووداوە سیاسییەکانی عێراق دەکات، لە سروشتی کۆنەپەرستانە و ئامانجە ئیمپریالیستی و کۆیلەگەرییەکانی شەڕی ئێستای ئیسرائیل و ئەمریکا لە دژی ئێران کەم ناکاتەوە.
ئەوە بە ڕوونی دیارە کە ئەمە مانای هیچ پاساوێک نییە بۆ بەرگریکردن لە ڕژێمی ئیسلامی ئێران لە کاردانەوەیدا بەرامبەر ئیسرائیل و ئەمریکا، چونکە شەڕی ئەم ڕژێمەش لەگەڵ ئەوان درێژکراوەی سیاسەتی سەرکوتگەرانە و کۆنەپەرستانەیەتی لە ناوخۆدا دژ بە جەماوەر، وە درێژکراوەی سیاسەتە فراوانخوازی و ئیمپریالیستییەکانیەتی لەسەر ئاستی ناوچەکەش.
بەخشینی سیمای ئایینی و ئایدیۆلۆژیی بەم شەڕە، چ ئیسلامی یان جوولەکەیی، لە لایەن هەردوولاوە، شاردنەوەی ناوەڕۆکی چینایەتی بۆرژوازیانەی ئەم شەڕەیە و هەوڵێکە بۆ ڕێگری لە یەکگرتنی ڕیزەکانی پرۆلیتاریا لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا لە دژی جەنگەکە.
ئەزمونی جەماوەر لە عێراق بە شێوەیەکی یەکلاکەرەوە هەر بانگەشەیەک پووچەڵ دەکاتەوە کە گوایە ئەم شەڕەی ئێستا لە دژی ئێران ڕەنگە وابکات جەماوەر لە ئێران بتوانێت داهاتوویەکی باشتر بەدەست بهێنێت. جەماوەر لە عێراقدا، لە لایەک لەگەڵ کارەساتەکانی شەڕ و ئەو سیناریۆ تاریکانەدا ژیاوە کە هاوڕای بوون، لە چەشنی شەڕی تایفەگەری و تاوانگەلی هێزە تیرۆریستییەکان، و لە لایەکی تریشەوە بەرهەمە سیاسییەکەی واتە "پرۆسە سیاسی"یەکەی ئەزموون کردووە لە دامەزراندنی ڕژێمێکی سیاسیی ئیسلامی و قەومی گەندەڵ و ئیستیبدادی پشت بەستوو بە دەسەڵاتی میلیشیاکان.
هەر کۆمۆنیستێک یان سۆشیالیستێک لە ئێران و ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست پێی وابێت شەڕی ئێستای دژ بە ڕژێم لە ئێران، یان

تەنانەت ڕووخاندنی دەسەڵاتی خوێناوی فەرمانڕەوای ئەو وڵاتە لە ڕێگەی ئەم شۆڕشەوە، لە دووتوێی خۆیدا لە بەرژەوەندی پرۆلیتاریا و جەماوەری ستەملێکراو و خەباتی شۆڕشگێڕانەیانە بۆ ڕزگاربوون لە ستەمی ئەم ڕژێمە و داسەپاندنی پاشەکشە بەسەر بزووتنەوەکانی ئیسلامی سیاسیدا، ئەوا یا خۆشخەیاڵە یان ئاگاهانە و بە ئەنقەست خزمەت بە بەرژەوەندییەکانی بۆرژوا ئیمپریالیستی و بۆرژوا ناسیونالیستی و مەزهەبی ناوخۆیی دەکات.

بزووتنەوەی سیاسی جەماوەریی کە دژ بە ڕژێمی فەرمانڕەوای ئێرانە و لە هەوڵی ڕووخاندنیدایە، بزووتنەوەیەکی هاوئاهەنگ نییە لەناوخۆیدا، نە لە ڕووی چینایەتی و ناوەڕۆکی کۆمەڵایەتییەوە، وە نە لە ڕووی ئاڕاستەی سیاسی و ئامانجە سیاسییەکانەوە. بۆ جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێش و ژنان و گەنجانی ئازادیخواز، ڕووخاندنی ڕژێم بەشێکە لە ئامانجەکانی بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی ڕیشەداری دژ بە سەرمایەداری و ڕژێمە ئیسلامییەکەی کە دەیپارێزێت.

ئەم بزووتنەوە شۆڕشگێڕانەیە هیچ بەرژەوەندییەکی لە شەڕی ئیمپریالیستی کۆنەپەرستانەی ئێستادا نییە. بەستنەوەی ڕووخاندنی ڕژێم بەم شەڕە کۆنەپەرستانەیەوە، سیاسەت و ستراتیژی بزووتنەوە بۆرژوازییەکانە. وە ناکرێت لە ژێر ناوی سۆشیالیزم و کۆمۆنیزمدا بە شێوەیەکی دەستکرد و میکانیکی ئەم سیاسەتە بۆرژوازییە تێکەڵ بکرێت بە سیاسەتی پرۆلیتاری شۆڕشگێڕانە بۆ ڕووخاندنی ڕژێم.

بۆرژوازی لە ئێراندا بە ڕەوتە سیاسی و فیکرییە جۆراوجۆرەکانییەوە، لە ناسیۆنالیستە ئیسلامییەکان و لایەنگرانی شا و بۆرژوا لیبراڵی-ناسیۆنالیست و داکۆکیکارانی فیدراڵیزمی نەتەوەیی، بەدوای بەدیهێنانی بەرژەوەند و ئاوات و ئامانجە سیاسی و سەربازییە کۆنەپەرستەکانیانەوەن، لە دەستبەسەراگرتنی کۆمەڵگا و کۆنترۆڵکردنی چارەنووس و داهاتووی چینی کرێکار و لاوانی ئێران، و لە قاڵبدان و تین لەبەینی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی شۆڕشگێڕانەیان، لە ڕێگەی خۆگرێدانەوە بە ئامانجەکانی ئەم شەڕە ئیمپریالیستییە کەیلە ئاوەرە، ئەمەش ڕووبەڕووبوونەوەیەکی لەبڕاوانە دەخوازێت لە لایەن بزووتنەوەی کۆمۆنیستی و بزووتنەوەی پرۆلیتاری شۆڕشگێڕ لە ئێران.

ئێمە، لە (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق)، لە دڵەوە هاوسۆزی خۆمان دەردەبڕین بۆ جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێش و ژنان و گەنجان لە ئێران، لە کاتێکدا کە دەناڵێنن بەدەست کاریگەرییەکانی ئەم شەڕەی لە ئارادایە و ئەو سەختیانەش کە بەدوای خۆیدا دەیهێنێت، ئەمە سەرباری ئەوەی کە ئەوان هەر لە

بنەڕەتیشدا لە لایەن ڕژێمی ئیستیبدادی لە ئێران، دەناڵێنن بەدەست هەژاری و بێکاری و چەوساندنەوە و سەرکوتی ئازادییەکان. هەروەها هاوسۆزی خۆشمان دەردەبڕین بۆ قوربانیانی مەدەنیی ئەم شەڕە لە ئێران و ناوخۆی ئیسرائیل.

وە هاوپشتیی نێونەتەوەیی پتەوی خۆشمان ڕادەگەیەنین بۆ بزووتنەوەی کرێکاری و کۆمۆنیستی، بە بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکانی ژنان و لاوانی شۆڕشگێڕ لە نێوخۆی ئێران، لە خەباتیاندا بۆ ڕزگارکردنی خۆیان لە دەست کۆماری ئیسلامی ئێران و لە دەست کۆنترۆڵی بزووتنەوە و حیزبە بۆرژوا ناسیۆنالیست و ئیسلامیی و لیبراڵەکان بەسەر چارەنووسیاندا.

ئێمە لە ڕیزێکی یەکگرتوودا ین لەگەڵ هەموو کۆمۆنیستەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، و لەگەڵ هەموو ئەو کۆمۆنیستانەی کە ئاڵای مارکسیزمی شۆڕشگێڕ و پرۆلیتاریای کۆمۆنیستی بەرز دەکەنەوە، وە ئاڵای ڕیزی چینایەتی سەربەخۆی سیاسی و ڕێکخراوەیی و فکری چینی کرێکار بەرز دەکەنەوە لەنێو ئەو خەباتە چینایەتییەی لە ئارادایە لەناو کۆمەڵگای ئێران و لەو پێشهاتانەی کە بارودۆخی ئێستا بەخۆیەوە دەبینێت.

١٥ی حوزەیرانی ٢٠٢٥

https://www.albadeel-alsheoi.org/ar/?p=8160